

Міністерство внутрішніх справ України
Київський національний університет внутрішніх справ

На правах рукопису

Горбач Оксана Володимирівна

УДК 342.95

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ НЕПОВНОЛІТНІХ,
БАТЬКІВ АБО ОСІБ, ЯКІ ЇХ ЗАМІНЮЮТЬ**

Спеціальність 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право

Дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Науковий керівник: **Столбовий Володимир Петрович**,
заслужений юрист України,
кандидат юридичних наук, доцент

Київ - 2006

Глава 1. Адміністративна відповідальність в системі заходів адміністративного примусу, що застосовуються до неповнолітніх.

1.1. Система суб'єктів владних повноважень щодо застосування до неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють адміністративно-примусових заходів.

Боротьба з правопорушеннями серед молоді, забезпечення ефективності основних напрямків профілактики антисуспільних проявів серед цієї категорії населення є досить актуальним питанням для держави.

Сьогоднішні соціально-економічні умови, умови виховання в сім'ї, негативний вплив оточуючого середовища тісно пов'язані з причинами протиправної поведінки неповнолітніх, яка має свою специфіку і пов'язана з особливостями їх вікового, фізичного та психічного розвитку, незавершеністю морального становлення, правовою незрілістю і т.д. Тому, за сучасних умов, важливу роль відіграють державні органи та соціальні інститути, що займаються проблемами молоді і на яких покладається забезпечення можливостей для повного і всебічного розвитку неповнолітньої особи, підвищення культурного, освітнього і професійного рівня, та її права на соціальний статус у суспільстві, діяльність **ЗМІСТ**

Вступ.....	3-11
Розділ 1. Адміністративна відповідальність в системі заходів адміністративного примусу, що застосовуються до неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.	
1.1. Система суб'єктів владних повноважень щодо застосування до неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють адміністративно-примусових заходів	12-43
1.2. Система заходів адміністративного примусу, що застосовуються до неповнолітніх.....	43-74
1.3. Адміністративно-правовий статус неповнолітніх як особливих суб'єктів адміністративної відповідальності.....	75-95
Розділ 2. Особливості реалізації адміністративно-правових норм, які передбачають відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.	
2.1. Реалізація норм адміністративної відповідальності щодо неповнолітніх.....	96-119
2.2. Реалізація норм адміністративної відповідальності щодо батьків або осіб, які їх замінюють.....	119-148

Розділ 3. Адміністративно-деліктне провадження щодо неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють та проблеми його оптимізації.....	149-179
Висновки.....	179-184
Список використаних джерел.....	185-203
Додатки.....	204

Вступ

Актуальність теми дослідження. Зміни, що відбуваються у політичній, економічній і соціальній сферах, духовно-моральні труднощі нашого життя стали істотним фактором, що дестабілізує традиційні сімейні відносини. З кожним роком збільшується кількість сімей, не здатних належним чином забезпечити утримання і виховання дітей. Заявило про себе так зване „соціальне сирітство”, тобто сирітство при живих батьках. Падіння рівня життя, збільшення числа неблагополучних родин, втрата моральних цінностей призвели до того, що діти найчастіше „витісняються” на вулицю, наслідком чого є небачене зростання протиправних вчинків, що скоюють ся неповнолітніми.

Правовий статус дітей як громадян держави у вітчизняній правовій системі не залишається поза увагою та знаходить документальне відображення у низці нормативно-правових актів. Перш за все певні гарантії прав дитини передбачені Конституцією України: „Сім’я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою” (ст.51); „Діти рівні у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним” (ст.52); „Кожна людина має невід’ємне право на життя” (ст.27). Це повністю відповідає ст.6 Конвенції про права дитини, яка встановлює невід’ємне право на життя кожної дитини.. У Сімейному кодексі України реалізовано право дитини мати ім’я від народження, встановлено місце, порядок та строки реєстрації народження, а у Законі „Про громадянство України” закріплено право дитини мати громадянство. У інших законодавчих актах зафіксовано новий погляд на становище дітей, визначено пріоритетність їх інтересів, значення останніх для благополуччя суспільства. Але значна частина вказаних норм має насамперед декларативний, ніж практичний, характер. Це призвело до того, що законодавство про права дитини здебільшого не реалізується, а то й просто порушується. Відсутність чіткого механізму контролю за його виконанням та неспроможність державного забезпечення неухильного дотримання гарантованих дитині прав,

позбавляє її надійного соціального захисту. Жорсткі реалії сучасного економічного, соціально-демографічного і культурного становища у нашій країні об'єктивно довели не тільки безсилля держави у вирішенні проблем неповнолітніх, а й те, що сьогодні діти залишені сам-на-сам зі своїми проблемами, методи і шляхи розв'язання яких вони обирають самостійно. Прямий наслідок цього - збільшення кількості підлітків, чия поведінка виходить за межі моральних і правових норм і які стають об'єктом нагляду правоохоронних органів.

Як свідчать дані МВС України, тільки у 2005 році виявлено 42520 неповнолітніх правопорушників, за вчинення адміністративних правопорушень затримано 17191 особу; 12960 неповнолітніх було притягнуто до адміністративної відповідальності. Крім того, 1386 осіб притягнуті до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних проступків у складі груп, з них - 1038 неповнолітніх.

Аналіз стану і причин протиправної поведінки неповнолітніх свідчить, що у більшості випадків вона є наслідком недбалого виконання батьками своїх обов'язків по вихованню дітей або ж неправомірних дій саме батьків або осіб які їх замінюють. Вирішення зазначених проблем стане вагомим внеском у запобігання девіантній поведінці неповнолітніх. Тому питання адміністративної відповідальності неповнолітніх, а також батьків або осіб, які їх замінюють, потрібно і доцільно досліджувати комплексно, оскільки виникає необхідність визначення меж відповідальності кожного з цих суб'єктів при вчиненні правопорушень неповнолітніми.

Не випадково проблема боротьби з протиправною поведінкою неповнолітніх привертає увагу науковців різних галузей права, а також спеціалістів у сфері соціології та психології. Питання адміністративної відповідальності у цілому і адміністративної відповідальності неповнолітніх, зокрема, висвітлені у працях таких вчених-адміністративістів, як: В.С. Анджиєвський, Д.М. Бахрах, М.І. Ветров, І.О. Галаган, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, Є.В. Додін, І.К. Ігошев, А.П. Ключніченко,

Л.В. Коваль, Т.О. Коломоєць, А.Т. Комзюк, В.К. Колпаков, С.Ф.Константінов, Я.М. Квітка, Д.М. Лук'янець, М.П. Легецький, Б.М. Лазарев, Н.М. Мироненко, Г.М. Міньковський, О.І. Остапенко, О.П.Рябченко, В.П.Столбовий, М.С. Студенікіна, Ю.О. Тихомиров, Я.Ю. Шевченко, О.М. Якуба та інших.

І хоча останнім часом наукою адміністративного права приділяється належна увага загальним проблемам адміністративної відповідальності, з питань адміністративної відповідальності неповнолітніх та батьків або осіб, які їх замінюють, з часів здобуття Україною незалежності немає жодного монографічного чи дисертаційного дослідження. Дана проблема висвітлена у адміністративно-правовій літературі лише частково. Деякі її аспекти досліджувались при аналізі загальних питань адміністративної відповідальності, природи заходів, що застосовуються до неповнолітніх, організації профілактичної діяльності державних органів для запобігання правопорушенням серед підлітків. А тому розглядувана проблема потребує спеціального самостійного дослідження.

Викладене вище обумовлює нагальність питання про проведення поглибленого дослідження явища адміністративної відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної діяльності кафедри адміністративного права Національної академії внутрішніх справ України, пріоритетних напрямів наукових та дисертаційних досліджень, які потребують першочергової розробки і впровадження в практичну діяльність органів внутрішніх справ на період 2004 – 2009 роки, затверджених наказом МВС України № 755 від 5 липня 2004 року, а також згідно з основними напрямами, визначеними Національною програмою „Діти України”, указами Президента України „Про затвердження комплексних заходів щодо профілактики бездоглядності і правопорушень серед дітей і їх соціальної

реабілітації у суспільстві від 18 березня 1998 р., „Про додаткові заходи щодо запобігання дитячій бездоглядності” від 28 січня 2000 р.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення організаційно-правових засад, юридичної природи, сутності, змісту адміністративної відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють, а також вироблення рекомендацій щодо удосконалення адміністративно-деліктного законодавства та його застосування у провадженні у справах про адміністративні правопорушення.

Відповідно до окресленої мети перед дисертантом постали такі основні завдання:

- дослідити існуючі дефініції адміністративної відповідальності неповнолітніх порівняно із загальним поняттям адміністративної відповідальності, і на основі виявлених закономірностей сформулювати власний підхід до вирішення цієї проблеми;
- виділити ознаки, що визначають неповнолітніх як особливих суб'єктів адміністративної відповідальності;
- дослідити юридичну природу і правову значимість правопорушень, що скоюють ся неповнолітніми віком від 14-ти до 16 років;
- дослідити особливості реалізації примусових заходів стосовно неповнолітніх правопорушників;
- розкрити особливості процесуального статусу неповнолітнього як самостійного учасника провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- визначити доцільність застосування деяких видів адміністративних стягнень, які накладаються на неповнолітніх;
- дослідити межі адміністративної відповідальності неповнолітніх і батьків за правопорушення неповнолітніх;
- розглянути фактичний склад адміністративного проступку як підставу адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють;

- здійснити аналіз адміністративно-процесуального статусу батьків та осіб, які їх замінюють;
- внести пропозиції та рекомендації до нормативно-правових актів України, що регламентують порядок притягнення до відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють;
- розглянути і проаналізувати діяльність державних органів, до компетенції яких входить застосування адміністративно-примусових заходів щодо неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.

Об'єктом дослідження є адміністративно-правові відносини, що виникають при вчиненні протиправних діянь неповнолітніми, батьками або особами, які їх замінюють.

Предметом дослідження є зміст адміністративно-деліктних норм, котрими передбачена відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють, за вчинення адміністративних проступків.

Методологією дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Головним у цій системі виступає діалектичний метод як загальний науковий метод пізнання соціально-правових явищ у їх протиріччях, розвитку та змінах, що дає можливість дослідити проблеми у єдності їх соціального змісту і юридичної форми. У роботі застосовуються наступні методи і прийоми пізнання: формально-логічний - використовується при встановленні логіко-методологічних засад побудови дефініції поняття „адміністративна відповідальність неповнолітніх” та „неповнолітній як учасник адміністративно-деліктного провадження” (підрозділи 1.3, 2.2, розділ 3); системно-структурний - використовується при дослідженні нормативно-правових актів, якими регламентована відповідальність неповнолітніх, батьків та осіб, які їх замінюють, при визначенні місця адміністративно-примусових заходів, що застосовуються до неповнолітніх у загальній системі заходів адміністративного примусу (підрозділи 1.1, 1.2); логіко-семантичний - слугує методологічною основою для внесення пропозицій щодо вдосконалення вітчизняного законодавства про адміністративну

відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють (підрозділи 1.3, 2.1, 2.2); історико-правовий - застосовується при дослідженні генезису адміністративного законодавства щодо відповідальності неповнолітніх та їх батьків і адміністративно-примусових заходів (підрозділ 2.2); порівняльно-правовий - використаний при порівняльному аналізі вітчизняного та зарубіжного законодавства, у тому числі стандартів ООН (підрозділи 1.1, 2.1, розділ 3); статистичний - використаний при аналізі даних МВС України щодо стану адміністративної практики органів і служб у справах неповнолітніх; судової практики притягнення неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють, до адміністративної відповідальності (підрозділи 2.1, 2.2).

У процесі підготовки дисертації використано результати науково-дослідних розробок і публікацій, у тому числі за участю автора. Емпіричну базу дослідження склали статистичні матеріали МВС України. Обсяг вивчених та узагальнених теоретичних понять, а також опрацьованого емпіричного матеріалу дозволяє зробити висновок про вірогідність і наукову обґрунтованість результатів виконаного дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що за характером та змістом розглянутих питань дисертація є одним із перших вітчизняних комплексних досліджень проблем адміністративної відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку положень, які характеризуються науковою новизною і мають важливе теоретичне та практичне значення. Зокрема:

у перше:

- сформовано підхід до дослідження сутності явища адміністративної відповідальності неповнолітніх, ґрунтований на основі діалектичної єдності філософських категорій загального, особливого та одиничного;

- доведено, що специфіка правопорушень, як і особливих підстав адміністративної відповідальності батьків, полягає в тому, що, на відміну від

абсолютної більшості адміністративних проступків, вони є не юридичними фактами, а фактичними (юридичними) складами;

- теоретично обґрунтована позиція щодо обов'язкової участі у розгляді справ про притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності психолога та педагога, письмові висновки яких додаються до справи;

- розроблено підхід до розуміння особливостей правової природи протиправних діянь неповнолітніх віком від 14-ти до 16 років;

удосконалено:

- класифікацію адміністративно-примусових заходів, що застосовуються до неповнолітніх;

- процесуальний порядок притягнення до адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють;

доведено доцільність:

- виділення в окрему главу Кодексу України про адміністративні правопорушення всіх норм, які регламентують порядок притягнення неповнолітніх до відповідальності;

- зниження віку адміністративної відповідальності до 14-ти років;

- застосування до неповнолітніх такого примусового заходу як громадські роботи;

дістали подальшого розвитку поняття адміністративної відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють; питання створення судів у справах неповнолітніх або ж запровадження посади судді у справах неповнолітніх.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання сформульованих висновків і пропозицій у:

галузі науково-дослідницької діяльності – матеріали дисертації є внеском до формування основ подальшого опрацювання проблем, пов'язаних з притягненням до адміністративної відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють;

правотворчості – пропозиції, визначені у дисертації, спрямовані на вдосконалення практичної реалізації ідеї створення нового Кодексу України про адміністративні проступки;

навчальному процесі положення та висновки дисертації були включені у програми і тематичні плани навчальних та спеціальних курсів з адміністративного права, адміністративної відповідальності і адміністративно-деліктного права. Можливе їх використання при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, методичних матеріалів, у практичних заняттях ад'юнктів, курсантів та слухачів.

Апробація результатів дисертації. Результати і висновки дисертаційного дослідження обговорені на засіданні кафедри адміністративного права Київського національного університету внутрішніх справ та отримали позитивну оцінку. Її основні положення доповідались на Міжвузівській науково-практичній конференції „Сучасні правові проблеми профілактики та розкриття злочинів, які скоюють ся неповнолітніми” (26 квітня 2002 р., Донецький інститут внутрішніх справ МВС України); науково-практичній конференції „Актуальні проблеми профілактики злочинності та правопорушень серед неповнолітніх” (22-23 листопада 2002 р., Львівський інститут внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ України).

Основні положення дисертаційного дослідження впроваджені автором в практику діяльності Департаменту кримінальної міліції у справах неповнолітніх МВС України у вигляді рекомендацій, які спрямовані на запобігання протиправної поведінки неповнолітніх, використані в роботі Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності при удосконаленні законодавства про адміністративну відповідальність неповнолітніх, а також враховані і використовуються у навчальному процесі Київського національного університету внутрішніх справ при проведенні семінарських і практичних занять з навчальних курсів: „Адміністративне право”, „Адміністративна

відповідальність”, „Адміністративно-деліктне право” та „Адміністративний процес”.

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані у дослідженні, викладені у шести публікаціях, чотири з яких - у фахових виданнях.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що мають п'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел

(195 найменувань, 19 сторінок), додатків (12 сторінок). Загальний обсяг дисертації становить 215 сторінок, з яких 184 сторінки – основна частина.

яких регулюється як міжнародними правовими актами, так і правовими нормами кожної держави.

Загальновизнаним у сучасному міжнародному праві є положення, що дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження. Потреба в такому особливому захисті дитини вперше була проголошена у Женевській декларації прав дитини у 1924 році, а потім знайшла своє відображення в загальній декларації прав людини (1948 рік)^[1], Декларації прав дитини (1959 рік) ^[2], у Конвенції про права дитини 1989 року ^[3]. В статтях 3 та 4 Конвенції про права дитини зазначається, що в усіх діях, тих чи інших органів, по відношенню до дітей першочергова увага приділяється найкращому забезпеченню інтересів дитини, що держава забезпечує, щоб заклади, служби і органи, які займаються проблемами дітей, відповідали нормам, встановленим компетентними органами, зокрема в сфері безпеки та охорони здоров'я. Держава повинна вжити усіх необхідних законодавчих, адміністративних та інших заходів для здійснення прав неповнолітніх. В зазначеному документі немає прямої згадки про профілактику правопорушень неповнолітніх, однак чимало фахівців вважають, що виконання цього міжнародного договору у повному обсязі є найкращим фундаментальним розв'язанням цієї проблеми ^[4, с.21]. Питання

попередження девіантної поведінки неповнолітніх завжди привертало увагу міжнародної громадськості. Восьмий Конгрес рекомендував Генеральній Асамблеї ООН прийняти Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй для попередження злочинності неповнолітніх, що були прийняті в Ер-Рияді і затверджені Генеральною Асамблеєю у резолюції 45/112 від 14 грудня 1990 року. У Керівних принципах підкреслюється, що профілактика правопорушень серед неповнолітніх є найважливішим аспектом попередження злочинності в цілому, і людство може виховувати молодь на принципах, які не дозволяють їй злочинну діяльність [5]. Основним положенням цього документу є те, що для попередження правопорушень серед неповнолітніх необхідно усунути умови, які негативно впливають на нормальний розвиток дитини і порушують його. Крім того, в ньому встановлюються стандарти попередження протиправної поведінки серед неповнолітніх та зазначається, що молоді люди повинні відігравати активну роль у суспільстві і бути його повноцінними учасниками, бути суб'єктами, а не розглядатися лише як об'єкти для підготовки до життя у суспільстві і контролю. “Керівні принципи” передбачають декілька рівнів здійснення заходів профілактики правопорушень серед неповнолітніх:

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

- 1) попередження безпритульності та правопорушень серед неповнолітніх на закріплений території;
- 2) охорона прав і законних інтересів неповнолітніх та їх влаштування;
- 3) контроль за станом виховно-профілактичної роботи в навчальних (трудовах) колективах та за місцем проживання;
- 4) розгляд справ стосовно неповнолітніх правопорушників, які не досягли 16-річного віку та справ про притягнення до відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють за невиконання своїх батьківських обов'язків.

За своєю природою ці заходи були державним примусом, однак, за своїм походженням і суб'єктом застосування вони мали виховний і

педагогічний характер. У зв'язку з цим визначилась правова природа заходів, які застосовувались КСН, як особливий вид адміністративно-правових заходів [6, с.62-70].

Однак, Барило Т.С. зазначає, що вже перші роки роботи комісій у справах неповнолітніх виявили ряд недоліків правового й організаційного характеру [7, с.43]. КСН вважалися державно-громадським органом і мали досить обмежені права, однак, у своїй діяльності вони часто застосовували певні заходи, що не належали до їх компетенції (попередження, умовне направлення до закритих виховних закладів). В їх діяльності спостерігалась невідповідність задач, що ставилися державою та ресурсного забезпечення, тому ефективність такої діяльності була дуже низькою.

Указ Президії Верховної Ради СРСР від 15.02.1977 року „Про основні обов'язки і права інспекцій у справах неповнолітніх, приймальників-розподільників для неповнолітніх та спеціальних навчально-виховних установ по попередженню бездоглядності і правопорушень неповнолітніх” вперше здійснив регулювання на законодавчому рівні діяльності названих основних ланок [8, с.138]. На підставі цього Указу було:

- створено інспекції у справах неповнолітніх з відповідним розширенням їхньої компетенції і правомочності;
- визначено задачі і функції приймальників-розподільників як установ тимчасового утримування неповнолітніх, які потребують влаштування, а також неповнолітніх, які вчинили правопорушення і очікують виклику на комісію у справах неповнолітніх, або направлення за її рішенням до спеціальної навчально-виховної установи.

Даним актом була передбачена діяльність спеціальних шкіл для дітей і підлітків-правопорушників у віці від 11-ти до 14 років та спеціальних професійно-технічних училищ для підлітків-правопорушників у віці від 14-ти до 18 років. Відповідний акт „Про внесення змін і доповнень до Положення про комісії в справах неповнолітніх було прийнято і в Україні” [9, с.180].

Слід також зазначити, що незважаючи на те, що Україна набула незалежності у 1991 році, система органів у справах неповнолітніх, створена за часів СРСР, продовжувала існувати незмінною, в якій комісії у справах неповнолітніх, відповідно до Положень про них, затверджених Указами Президій союзних республік, були координаційною ланкою в системі державних органів, що спеціально займаються організацією профілактичної роботи серед неповнолітніх і застосування до останніх різних видів заходів виховного впливу [¹⁰, с.32-33].

І лише у 1995 році, з метою приведення чинного законодавства у відповідність до норм міжнародного права та покращення профілактичної роботи серед неповнолітніх 24.01.1995 року було прийнято закон України „Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх”[Error: Reference source not found], який скасував, існуючу за часів СРСР, систему органів по роботі з дітьми та молоддю. Нова система спеціальних державних органів покликана займатися життєво важливими проблемами дітей і підлітків, які потребують захисту і турботи від народження і до повноліття, і такі проблеми повинні вирішуватися не в різних державних установах, а в єдиному органі – службі у справах неповнолітніх. Було змінено і підхід до організації профілактичної роботи з неповнолітніми, від заходів адміністративно-правового впливу до надання комплексної соціально-педагогічної допомоги, яка повинна здійснюватися державою. Закон визначив повноваження всіх органів, що входять до складу цієї системи, окрім кримінальної міліції у справах неповнолітніх, і надав їм статус юридичної особи.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Для погодженого вирішення питань, що належать до компетенції служби, в ній можуть створюватися дорадчий орган, наукові і координаційні ради і комісії у складі начальника служби (голова), його заступників за посадою, керівників інших підрозділів держадміністрації та органів

внутрішніх справ, представників підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян та благодійних організацій.

Закон „Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх” надав службам у справах неповнолітніх право здійснювати координаційну роль в організації профілактики правопорушень серед дітей та підлітків, вирішувати всі проблеми по захисту їх прав і законних інтересів. Однак, на нашу думку, ці права, поки що, не підкріплені відповідними механізмами втілення їх у життя. Незважаючи на значну кількість порушень прав дитини в нашому суспільстві, у створених службах відсутні можливості вжиття достатніх заходів впливу до осіб, які їх порушують. Практично безконтрольною залишилася діяльність органів освіти, особливо при порушенні питань про відрахування учнів із навчальних закладів, питання захисту трудових прав неповнолітніх та виховна робота за місцем проживання.

Тому, для ефективної діяльності цих органів, вважаємо доцільним надати службам у справах неповнолітніх право притягати до адміністративної відповідальності посадових осіб, винних у порушенні прав неповнолітніх. Вилучені ж кошти від штрафів можна було б використовувати для забезпечення програм, спрямованих на профілактику правопорушень неповнолітніх, або на допомогу соціально незахищеним дітям чи сім'ям.

До того ж Закон „Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх” надто повільно втілювався у життя. Так, у 1997 році, після трьох років дії Закону, з 14 районів м. Києва лише в двох були створені відповідні служби. В інших вони діяли у складі 2-3 осіб, а у такому великому районі як Харківський м. Києва – однієї особи (при нормі 9). Таке становище зі створенням цих підрозділів було по всій Україні [¹¹, с.2].

Вважаючи на скрутне економічне становище в країні, на наш погляд, варто сприяти розбудові системи створення служб у справах неповнолітніх на місцевому рівні без залучення допоміжних коштів, сформувавши їх за рахунок існуючих штатів різних галузей служб: управлінь освіти (проблеми

профілактики правопорушень серед учнів шкіл), соціального захисту (багатодітні сім'ї, сироти, одинокі матері, батьки), служб зайнятості (проблеми працевлаштування), педагогів-організаторів за місцем проживання, соціальні служб для молоді, податкових інспекцій (контроль навчальних та дитячих закладів), та інших установ, які за змістом своєї роботи дублюють обов'язки служб у справах неповнолітніх.

Враховуючи рекомендації спеціалістів, котрі займаються дослідженнями в галузі попередження правопорушень серед підлітків, на наш погляд, було б доречним створити при службі у справах неповнолітніх психодіагностичні центри, які забезпечували б соціально-психологічну діагностику особистості підлітків з девіантною поведінкою. Вони могли б також надавати працівникам служб у справах неповнолітніх, кримінальній міліції у справах неповнолітніх, притулкам для неповнолітніх, педагогам, батькам, рекомендації стосовно заходів впливу, які для даної дитини можуть бути найефективнішими. В деяких європейських країнах до складу консультативних і психодіагностичних центрів входять юристи, педагоги, психологи, лікарі, представники молодіжних організацій і громадських формувань.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Закон „Про органи і служби в справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх” визначає, що при судах створюється інститут судових вихователів для здійснення контролю за виконанням рішень щодо неповнолітніх, який діє згідно „Положення про судових вихователів”, затвердженого Верховним Судом України, Міністерством юстиції України та Міністерством освіти (наказ № 476 від 15 листопада 1995 року) [12].

Судові вихователі є працівниками суду. Навантаження на одного працівника не повинно перевищувати 10 неповнолітніх.

Відповідно до пункту 7 Положення, судовий вихователь призначається для неповнолітніх, які вчинили злочини, але звільнені від кримінального

покарання за віком, або у зв'язку з недоцільністю застосування до них заходів кримінального покарання, якщо направлення їх до спеціальної виховної установи не є необхідним, а також для умовно засуджених або засуджених до заходів покарання, не пов'язаних з позбавленням волі, або засуджених до позбавлення волі з відстрочкою виконання вироку.

Передача неповнолітнього на виховання судовому вихователю проводиться судом на підставі рішення, вироку чи постанови суду. Призначення судового вихователя не звільняє батьків або осіб, які їх замінюють, від обов'язків по вихованню неповнолітніх. Судові вихователі проводять свою роботу в контакті з батьками, кримінальною міліцією в справах неповнолітніх, установами і закладами освіти, лікувальними закладами. Їх робота припиняється за рішенням суду. Обов'язки судового вихователя в роботі з неповнолітніми регламентуються пунктом 12 „Положення про судових вихователів”.

До їх обов'язків входить:

- вжиття відповідних виховних заходів з метою перевиховання неповнолітнього, здійснення профілактичної та корекційної роботи з ним;
- здійснення контролю за навчанням неповнолітнього, його успішністю, поведінкою в школі, на роботі, у сім'ї, у громадських місцях, залучення його до роботи в позашкільних закладах;
- вжиття заходів щодо створення належних умов для правильної організації навчання, роботи і відпочинку неповнолітнього, сприяння працевлаштуванню неповнолітнього;
- надання батькам або особам, які їх замінюють, допомоги у вихованні неповнолітнього;
- про результати роботи з неповнолітнім інформувати органи внутрішніх справ, які здійснюють виконання вироку.

В деяких випадках судовий вихователь може брати участь при виконанні рішень суду про обмеження батьків у дієздатності, при відібранні дітей та позбавленні батьківських прав, виселенні осіб, позбавлених

батьківських прав, якщо їх спільне проживання з дітьми, стосовно яких вони позбавлені батьківських прав, неможливе, при поновленні в батьківських правах, а також при визначенні місця проживання неповнолітнього.

Слід зазначити, що інститут судових вихователів існує в багатьох країнах світу і має значний досвід роботи. Але в нашій країні, за браком фінансування, цей інститут практично не діє, що є дуже прикритим.

Приймальники-розподільники для неповнолітніх.

Приймальники-розподільники для неповнолітніх є підрозділами органів внутрішніх справ (міліції), що створюються в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі і підпорядковуються органам внутрішніх справ. Приймальники-розподільники для неповнолітніх діють на підставі Закону України „Про органи і служби у справах неповнолітніх” та Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ [¹³, с.63]

Відповідно до ст.7 Закону у приймальники-розподільники можуть бути доставлені неповнолітні віком від 11-ти до 18 років терміном до 30 діб, які:

- вчинили правопорушення до досягнення віку, з якого за такі діяння особи підлягають кримінальній відповідальності, якщо є потреба – за постановою органу дізнання, слідчого, санкціонованою прокурором, або за постановою суду, негайно ізолювати їх;

- згідно з рішенням суду негайно направляються у спеціальні установи для неповнолітніх;

- самовільно залишили спеціальний навчально-виховний заклад, де вони перебували.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Зазначені вище функціональні обов’язки кримінальної міліції у справах неповнолітніх мають оптимально забезпечувати реалізацію змісту, форм та методів роботи з неповнолітніми.

Як бачимо, ці підрозділи наділені значними повноваженнями, але вони перебувають у структурі кримінальної міліції, завдання якої полягає в розкритті та попередженні злочинів, а не здійсненні індивідуальної профілактики. Однак, для попередження вчинення правопорушень серед неповнолітніх та виховання їх в дусі дотримання правових норм, ми вважаємо за доцільне включити в обов'язки працівників кримінальної міліції у справах неповнолітніх по виявленню і проведенню індивідуальної профілактичної роботи з неповнолітніми, які схильні до протиправних вчинків. На жаль, у нас до цього часу немає механізмів, які б стимулювали співробітників карного розшуку до попередження злочинів, які замислюються чи готуються, не кажучи вже про профілактику. Для позитивного вирішення цього питання необхідно відійти від критерію оцінювання роботи працівників цієї служби лише за показниками розкритих злочинів, або потрібно створити в кримінальній міліції у справах неповнолітніх спеціальний підрозділ, який би займався лише профілактикою правопорушень - виявленням і усуненням причин девіантної поведінки неповнолітніх.

Проведений аналіз реального стану правового регулювання профілактичної діяльності з попередження правопорушень неповнолітніх дає змогу прийти до висновку, що він, поки що, не в достатній мірі відповідає соціальним потребам, що склалися в суспільстві. В правовій науці висловлювалась думка, і ми її підтримуємо, що для вирішення даного питання необхідно провести систематизацію законодавства про неповнолітніх, результатом якої має стати уніфікований документ (наприклад, Основи законодавства про неповнолітніх) [14, с.82].

1.2. Система адміністративно-примусових заходів протидії та боротьби з правопорушеннями неповнолітніх.

Необхідною умовою існування правового суспільства та повноцінного життя в ньому є забезпечення з боку держави належного громадського порядку і громадської безпеки, тобто чітке і точне дотримання правил поведінки, встановлених для його членів і обов'язкових для них. Для виконання даного завдання держава не обмежується встановленням тільки обов'язків, а передбачає і систему юридичних гарантій, які мають забезпечувати його здійснення. Серед цих гарантій особлива роль належить заходам адміністративно-примусового впливу, які загалом можна визначити як засоби цілеспрямованого впливу на свідомість та поведінку людини з метою спонукання її дотримуватися правил поведінки, визначених тією чи іншою правовою нормою.

Становлення людини не відбувається без подолання ускладнень і протиріч. Повноцінність особистості визначається шляхами й умовами її розвитку. В даний час, коли йдуть масштабні процеси соціально-економічних і політичних змін у суспільстві особливо важко доводиться молоді, яка ще не має сформованого світогляду та певної системи цінностей. Тому неповнолітні користуються особливим захистом держави. Держава, в особі її компетентних органів (їх посадових осіб), виходячи з того, що неповнолітні в силу свого віку не можуть в повній мірі усвідомлювати значення своїх дій, обмежує їх здатність своїми діями набувати прав, створювати для себе обов'язки і нести юридичну відповідальність. Стан протиправної поведінки серед неповнолітніх викликає глибоку занепокоєність та необхідність пошуку нових ефективних засобів її попередження, вжиття додаткових заходів з боку державних, зокрема правоохоронних органів та громадськості.

Захист правопорядку передбачає реагування на будь-які порушення з боку тієї чи іншої особи, в тому числі і неповнолітніх, припинення цих правопорушень, а в деяких випадках і примушення неповнолітнього співвідносити свою поведінку з інтересами суспільства, що досягається шляхом застосування засобів державного примусу, передбачених нормами

різних галузей права. У зв'язку з цим в юридичній літературі визначають три основних види державного примусу: кримінально-правовий, цивільно-правовий, адміністративно-правовий [¹⁵, с.193], які розрізняються за підставами та процедурними особливостями застосування. Особливе місце серед них належить адміністративно-примусовим засобам.

Цей адміністративно-правовий інститут протягом багатьох років привертав увагу більшості вітчизняних адміністративістів. Так, його дослідженню в різні часи присвятили свої праці О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, А.С. Васильєв, І.О. Галаган, І.П. Голосниченко, С.Т. Гончарук, Є.В. Додін, М.І. Єропкін, В.В.Зуй, А.П. Ключніченко, Л.В. Коваль, Т.І. Козирєва, В.К. Колпаков, В.Ф. Опришко, О.І. Остапенко, Л.Л. Попов, Л.М. Розін, Ю.С. Рябов, В.К. Шкарупа та інші. Але, незважаючи на досить ґрунтовну теоретичну розробку даного інституту адміністративного права, він завжди викликає до себе інтерес науковців.

**Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы
воспользуйтесь поиском на сайте
<http://www.mydisser.com/search.html>**

Заходи адміністративного припинення у більшості випадків застосовуються органами внутрішніх справ у процесі виявлення та припинення правопорушень з боку неповнолітніх та в межах здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення саме як заходи забезпечення провадження. У відповідності з поставленими завданнями, кримінальна міліція у справах неповнолітніх має право: викликати неповнолітніх, їх батьків або опікунів у справах та інших матеріалах про правопорушення і в разі ухилення без поважних причин від явки за викликом – піддавати їх приводу; затримувати і тримати у спеціально відведених приміщеннях неповнолітніх, які вчинили правопорушення; проводити огляд неповнолітніх, речей, що знаходяться при них; вилучати документи і предмети, що можуть бути речовими доказами правопорушення або використані на шкоду їх здоров'ю; доставляти в органи внутрішніх справ неповнолітніх, які вчинили адміністративні правопорушення, складати

протоколи про адміністративні правопорушення [Error: Reference source not found]. Слід зазначити, що особистий огляд неповнолітнього та огляд його речей можуть проводити не тільки посадові особи кримінальної міліції у справах неповнолітніх, а й посадові особи приймальників-розподільників для неповнолітніх та притулків для неповнолітніх, у разі наявності у них інформації про зберігання заборонених речей із складанням протоколу про результати огляду [Error: Reference source not found].

Останньою групою заходів адміністративного примусу є заходи відповідальності, що застосовуються за порушення адміністративно-правових норм.

Так, за вчинення адміністративних правопорушень, до неповнолітніх застосовуються заходи виховного впливу, передбачені ст.24¹ КУпАП. Слід зазначити, що хоча Кодекс України про адміністративні правопорушення був прийнятий у 1984 році, дана стаття була введена в дію Законом України „Про внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення” № 244 /94-ВР від 15.11.1994 року [¹⁶] у зв’язку з прийняттям Закону України „Про сприяння соціальному становищу та розвитку молоді в Україні” від 05.02.1993 року [Error: Reference source not found]. Відповідно до зазначеної статті до неповнолітніх правопорушників можуть застосовуватись наступні заходи:

- зобов’язання публічно чи в іншій формі попросити вибачення у потерпілого;
- застереження;
- догана чи сувора догана;
- передача неповнолітнього під нагляд батькам чи особам, які їх замінюють, або під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання.

Дані заходи впливу на неповнолітніх мають виховну направленість і застосовуються до неповнолітнього з урахуванням особи правопорушника і характеру вчиненого ним діяння. Всі ці заходи утворюють певну систему, яка

побудована за принципом наростання суворості примусових заходів, що застосовуються: від менш до більш суворих. Зупинемось детальніше на кожному з цих заходів.

Зобов'язання публічно чи в іншій формі вибачитися перед потерпілим.

Воно застосовується в тих випадках, коли є підстави вважати, що неповнолітній усвідомив неправомірність своєї поведінки і розкаявся у скоєному.

Застереження - більш сувора міра виховного впливу, яка полягає в усному оголошенні засудження поведінки неповнолітнього правопорушника, який скоїв адміністративне правопорушення, що не представляє великої суспільної небезпеки.

Догана чи сувора догана – це морально-психологічний вплив, що застосовується до неповнолітніх, які систематично порушують встановлений правопорядок, встановлені правила поведінки.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

- 1) чи заборонені подібні діяння адміністративно-правовими нормами;
- 2) чи підпадає той чи інший неповнолітній під дію відповідної правової норми.

Якщо мають місце обидві обставини, то це дає підстави говорити про наявність в поведінці неповнолітнього ознак адміністративного проступку. Як зазначає З.П. Морозова, якщо неповнолітній заподіяв шкоду суспільним відносинам, що охороняються правовою нормою, але не підпадає під дію цієї норми, то його діяння, не залежно від характеру та шкідливості, не може визнаватися адміністративним проступком, що в, свою чергу, виключає можливість притягнення неповнолітнього до відповідальності [17, с.16]. Встановлення юридичної відповідальності за ті чи інші неправомірні діяння неповнолітніх (покладення на них виконання певних обов'язків) законодавець, перш за все, пов'язує з досягненням ними певного віку.

Л.А.Ключинська вважає, що не можуть вважатися правопорушеннями дії осіб, які не досягли певного віку [¹⁸, с.16].

Щоб з'ясувати наскільки це твердження відовідає дійсності, звернемося до законодавчого визначення поняття проступку. В теорії права під правопорушенням визнається така протиправна, винна, суспільно-небезпечна і суспільно-шкідлива поведінка особи, за яку вона повинна притерпіти певні негативні наслідки. Дане визначення охоплює всі неправомірні діяння: злочини, адміністративні, дисциплінарні, цивільні проступки, а також і аналогічні діяння неповнолітніх, за які законом передбачена юридична відповідальність. Однак, визнання того чи іншого діяння таким, що заборонене законом, а також розмежування їх за настанням певного виду юридичної відповідальності і відмежування правопорушень від інших вчинків особи, можливе лише при визначенні складу правопорушення.

Якщо серед науковців, які досліджували питання юридичної відповідальності, не існує єдиної думки щодо окремих ознак правопорушення, об'єкта правопорушення, щодо їх класифікації та з інших питань, але всі вони погоджуються з тим, що для визнання будь-якого діяння правопорушенням необхідним є наявність складу адміністративного правопорушення. Як зазначає В.К. Колпаков, „склад адміністративного правопорушення – це абстрактний опис діяння (події, факту, явища). Такий опис являє собою фіксацію в законі найбільш типових, що найчастіше зустрічаються, характерних ознак проступку. Це опис ще не зробленого, а тільки передбачуваного або можливого діяння... Але для висновку про те, є або ні якесь діяння проступком, його потрібно сполучити, порівняти з цією абстракцією... Якщо в реальному діянні виявляться ознаки, зафіксовані в складі (абстракції), то його треба визнавати правопорушенням [¹⁹, с.219].

Тобто, склад адміністративного правопорушення являє собою сукупність елементів, які характеризують суспільну небезпеку проступку, до них відносяться: наявність делікту (об'єктивна сторона), психоемоціональний статус учасників (суб'єкт складу і суб'єктивна сторона),

а також об'єкт протиправного посягання; відсутність будь-якого з них виключає як наявність *corpus delicti* (склад правопорушення) в цілому, так, і, відповідно, застосування державних санкцій [²⁰, с.33]. Таким чином, склад адміністративного проступку розглядається як діалектична єдність об'єктивних та суб'єктивних елементів, і відсутність будь-якого з них дає змогу говорити про відсутність самого правопорушення. Кодекс України про адміністративні правопорушення (ст.247) визнає відсутність у діянні складу (сукупності суб'єктивних і об'єктивних ознак) адміністративного правопорушення як обставин, що виключає провадження у справах про адміністративні правопорушення. Це рівнозначно визнанню того, що діяння без таких ознак не є проступком [Error: Reference source not found,с.219-220]. Як зазначає О.С.Іоффе, досліджуючи склад, потрібно виявити перш за все ті якості, якими повинен бути наділений суб'єкт відповідальності, для того, щоб в його поведінці могли бути заключені всі ознаки, що характеризують склад правопорушення [²¹, с.55]. Основною вимогою, необхідною для визнання особи суб'єктом правопорушення, є деліктоздатність, тобто здатність особи нести самостійно юридичну відповідальність за свою поведінку. Деліктоздатними особами, в будь-якій галузі права, визнаються осудні особи, які досягли певного віку. Недосягнення підлітком певного віку, з якого настає юридична відповідальність вже є тим фактом (не враховуючи таку категорію як осудність особи), що виключає можливість визнання його як деліктоздатної особи. Виходячи з викладеного, можна зробити висновок про те, що відсутність у особи юридичної деліктоздатності дає змогу говорити про відсутність у неї тих якостей, які притаманні для суб'єкта відповідного правопорушення, тому вона і не може розглядатися як суб'єкт адміністративного проступку. Отже, за відсутності суб'єкта, який є одним з обов'язкових компонентів складу правопорушення, немає і самого складу, рівнозначно як і самого правопорушення.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы
воспользуйтесь поиском на сайте
<http://www.mydisser.com/search.html>

Тому, на нашу думку, цілком логічним було б, в межах реформування інституту адміністративної відповідальності, провести подальшу систематизацію адміністративно-примусових заходів, протидії та боротьби з правопорушеннями неповнолітніх, що застосовуються до цієї категорії осіб, шляхом їх кодифікації. Тоді, в Кодексі про адміністративні правопорушення України будуть знаходитись всі заходи адміністративно-примусового характеру, крім заходів адміністративного попередження, що можуть застосовуватись уповноваженими на те органами виконавчої влади та їх посадовими особами, місцевими судами відносно особливих суб'єктів – неповнолітніх. В подальшому, це може бути виділено, взагалі в окрему главу Кодексу.

Крім адміністративного примусу важливе місце займає такий спеціальний метод адміністративного права як координація. В підрозділі 1.1 цього розділу було розглянуто систему органів виконавчої влади, які наділяються відповідними повноваженнями щодо забезпечення правопорядку серед неповнолітніх. Цьому має сприяти здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї управліннями (відділами) у справах сім'ї та молоді, службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для молоді, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ та механізм їх взаємодії. У своїй діяльності щодо попередження насильства в сім'ї працівники управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді керуються Законами України "Про попередження насильства в сім'ї"^[22], "Про охорону дитинства" , "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх", "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" , постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616 "Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень

про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу”^[23], наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 N 5/34/24/11 "Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення", зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22.01.2004 за N 99/8698”^[24], іншими нормативно-правовими актами.

Під насильством в сім'ї розуміють будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю. Фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності. Сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї. Психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю. Економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я. Попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню

наси́льства в сім'ї, припинення наси́льства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відпові́дальності осіб, винних у вчиненні наси́льства в сім'ї, а також медико-соці́альна реабіліта́ція жертв наси́льства в сім'ї. Жертва наси́льства в сім'ї - член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного наси́льства з боку іншого члена сім'ї. Найчастіше жертвами такого наси́льства в сім'ї є неповнолітні, що в свою чергу негативно відображається на їх поведінці в суспільстві.

Так за даними Верховного Суду України в 2004 році заходи впливу, передбачені ст. 24-1 КпАП, застосовані до 7,4 тис. неповнолітніх осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, що на 3,8 % більше ніж у 2003 році.. Водночас до адміністративної відпові́дальності притягнуто 46,7 тис. осіб за вчинення наси́льства в сім'ї або невиконання захисного припису (ст. 173-2 КпАП). Кількість осіб, позбавлених батьківських прав, збільшилася на 22,4 %. 18,4 тис. зареєстровано батьків або осіб, що їх замінюють, на яких накладено адміністративне стягнення за невиконання ними обов'язків щодо виховання дітей (ст. 184 КпАП), що порівняно з 2003 р. на 22,1 % більше.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Органи внутрішніх справ: у своїй діяльності щодо попередження наси́льства в сім'ї працівники органів внутрішніх справ керуються Законами України "Про міліцію" , "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх", "Про попередження наси́льства в сім'ї", відповідними наказами МВС України, іншими нормативно-правовими актами. ОВС уживають заходів, спрямованих на своєчасне виявлення осіб, схильних до вчинення наси́льства в сім'ї, та дітей, щодо яких вчинено наси́льство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, та у триденний термін інформують про цих осіб відповідне управління (відділ) у справах сім'ї та молоді та службу у справах неповнолітніх. При отриманні заяви про вчинення наси́льства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення протягом трьох днів інформують відповідне управління (відділ) у справах

сім'ї та молоді місцевої державної адміністрації, а у випадках учинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього - ще й службу у справах неповнолітніх місцевої державної адміністрації. За результатами перевірки заяви (повідомлення) виносять офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та ставлять на профілактичний облік осіб, які вчинили насильство в сім'ї. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї виноситься члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах неповнолітніх, про що йому повідомляється під розписку. Офіційне попередження може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

1.3. Адміністративно-правовий статус неповнолітніх як особливих суб'єктів адміністративної відповідальності.

Однією з найсуттєвіших проблем, що призводять до кризових явищ в суспільстві є певний розрив між темпами розвитку матеріальної і духовної культури. У багатьох країнах світу спостерігається висунення на перший план матеріальних цінностей і нехтування людьми норм моралі, що поступово може призвести до деградації людини загалом. Однак, саме людина, її права та свободи є найбільшою цінністю держави. Оскільки людський фактор є джерелом усього соціального розвитку і прогресу, ООН ще на початку 80-х років звернула увагу на молодь, її становище як на провідну гуманітарну проблему нашого часу. Вперше, за всю історію діяльності цієї організації 1985 рік було проголошено Міжнародним роком молоді, а 1998 рік був оголошений ЮНЕСКО „Роком підлітка”^[25], с.4]. Молодь значною мірою обумовлює особливості і темпи соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства, і саме молодь, в більшості

випадків, є об'єктом різноманітних спекуляцій, експлуатації, не має належних умов для самореалізації.

З переходом нашої держави на ринкові відносини, одразу ж виникла проблема організованого дозвілля підлітків, оскільки більшість клубів, спортивних секцій, гуртків сьогодні є платними, і не всі родини можуть дозволити своїм дітям відвідувати подібні заняття. Зволікання з вирішенням молодіжних та пов'язаних з ними проблем призвело до небажаних наслідків, які урізноманітнюються та набувають все більш загрозливих форм.

Так, згідно з статистичними даними МВС України всього по Україні було виявлено і повідомлено служби у справах неповнолітніх у 2001 році - 42894 неповнолітніх правопорушників, з них лише 15791 особа були піддані адміністративній відповідальності; у 2002 – 39584, притягнуто до відповідальності 15974 особи; у 2003 – 43541, до відповідальності – 13838; у 2004 – 50146, понесли покарання – 14525; у 2005 – 42520 і, відповідно 14239. Це склало у 2001 році – 36,8%; 2002 – 40,3%; 2003 – 31,8%; 2004 – 28,9%; 2005 – 33,5%. Крім того, за вчинення адміністративних проступків у складі груп у 2005 році до адміністративної відповідальності було притягнуто 1386 осіб, з них – 1038 неповнолітні. До того ж, у 2005 році було виявлено 975 підлітків, які вчинили суспільно небезпечні діяння у віці до 11 років.

Також, потрібно враховувати і той факт, що як зазначає Є.В.Додін, латентність адміністративних проступків дуже велика, і облік таких вчинків ведеться лише за офіційно виявленими правопорушеннями, стосовно яких було порушено адміністративне переслідування^[26], с.3-4]. За оцінками експертів, зареєстрована злочинність складає лише від третини до половини реального масиву злочинів”^[27], с.9].

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Як і правами, так і обов'язками неповнолітні наділяються відповідно до їх правового статусу в певній правовій галузі. Так, згідно з ст.33 ЦК України, неповнолітні особи самостійно, на загальних підставах, несуть

відповідальність за порушення договору, укладеного ними. У випадку заподіяння ними шкоди іншим особам, вони також відповідають на загальних підставах у порядку, передбаченому ст.1179 ЦК України. Однак, законодавець зазначає, що якщо в неповнолітньої особи немає майна чи заробітку (доходу), достатнього для відшкодування шкоди, шкода повинна бути відшкодована цілком чи у частині, якої не вистачає, їх батьками (усиновлювачами), піклувальниками. Крім того, неповнолітні особи притягаються до цивільної відповідальності на рівні дорослих, якщо їм надано повної цивільної відповідальності, до досягнення ними повноліття.

Кримінальне законодавство встановлює два вікових критерії притягнення особи до відповідальності. Так, за загальним правилом до кримінальної відповідальності притягаються особи, які на момент скоєння злочину досягли шістнадцяти річного віку, але за скоєння тяжких злочинів, можуть притягатися особи, яким виповнилось 14 років.

Відповідно із ст.12 КпАП України до адміністративної відповідальності можуть притягатися особи, яким на момент вчинення протиправного діяння виповнилось 16 років. Визначення поняття неповнолітнього правопорушника подано в ст.2 Минимальных стандартных правил Организации Объединенных наций, касающихся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних („Пекинские правила”) в яких говориться, що:

а) несовершеннолетним является ребенок или молодой человек, который в рамках существующей правовой системы может быть привлечен за правонарушение к ответственности в такой форме, которая отличается от формы ответственности, применяемой к взрослому;

б) правонарушением является любой проступок (действие или бездействие), наказуемый по закону в рамках существующей правовой системы;

в) несовершеннолетним правонарушителем является ребенок или молодой человек, который подозревается в совершении правонарушения или, как установлено, совершил его.

Отже, співставивши положення Цивільного кодексу, Кодексу законів про працю, Кримінального кодексу, Кодексу про адміністративні правопорушення України можна зробити висновок про те, що законодавець займає однозначну позицію про дієздатність особи, яка досягла шістнадцятирічного віку, і можливості застосування до неї юридичної відповідальності.

В науці адміністративного права існує кілька поглядів на визначення юридичної відповідальності, і зокрема, такого її виду, як адміністративна відповідальність.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

В той же час, як уже зазначалося раніше, відповідно до ст.13 КУпАП до осіб віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу, передбачені ст.24¹ цього Кодексу: зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; застереження; догана або сувора догана; передача неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному чи трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання. Однак ч.2, ст.13 КУпАП визначає ряд правопорушень, за вчинення яких неповнолітні притягаються до адміністративної відповідальності на загальних підставах. Це правопорушення, що передбачені ст.ст.44, 51, 121-127, частинами першою і другою ст.130, ст.173, 174, 185, 190-195. Але, враховуючи характер вчиненого правопорушення та особу правопорушника до неповнолітніх (крім осіб, які вчинили правопорушення, передбачене ст.185 КУпАП) можуть бути застосовані заходи впливу, передбачені ст.24¹ даного кодексу.

2. Обмеженість деліктоздатності як одна з особливостей адміністративної відповідальності проявляється в тому, що хоча адміністративна відповідальність і настає з шістнадцятирічного віку, але за окремі правопорушення особи віком від 16 до 18 років не можуть

притягатися до відповідальності. Так, за порушення правил військового обліку, за порушення правил керування транспортними та електротранспортними засобами адміністративна відповідальність настає лише з 17 чи 18-річного віку.

3. Особливістю адміністративної відповідальності неповнолітніх в порівнянні з адміністративною відповідальністю дорослих є й те, що при визначенні міри покарання за вчинення того чи іншого правопорушення, факт вчинення правопорушення неповнолітньою особою є обставиною, що пом'якшує відповідальність (ст.34 Кодексу України про адміністративні правопорушення). В той же час втягнення неповнолітнього у правопорушення, є обставиною, яка обтяжує адміністративну відповідальність (ст.35 КУпАП).

4. Специфічною ознакою адміністративної відповідальності неповнолітніх є можливість її перекладення „трансмисії” на інших осіб, тобто, мова йде про випадки, коли неповнолітні вчинили адміністративне правопорушення або скоїли злочин, але в силу своїх вікових особливостей не можуть бути деліквентами даних протиправних діянь. Або ж, якщо неповнолітні своїми протиправними діями заподіяли матеріальну шкоду, але не мають самостійного джерела прибутку, то за їхні вчинки несуть відповідальність батьки, або особи які їх замінюють. В теорії адміністративного права дане питання є дискусійним. Так, А.П.Клюшніченко вважає, що адміністративна відповідальність в цих випадках перекладається в силу обставин об'єктивної властивості з одних осіб – безпосередніх виконавців відповідних проступків – на інших осіб, які фактично проступків не скоювали, тобто настає адміністративна відповідальність як би за “чужу” провину” [28, с.25]. Деякі автори, наприклад професор Є.В.Додін, вважають, що ніякого „перекладання відповідальності за чужу провину” тут немає. Законодавець чітко передбачив, що санкції застосовуються до тих осіб, які винні за невиконання свого безпосереднього обов’язку по вихованню дітей” [29, с.15]. На нашу думку, при притягненні неповнолітніх до відповідальності

за їх протиправні діяння, в більшості випадків відбувається саме „трансмisiя” відповідальності. В.М.Кудрявцев зазначає: „...в силу суперечливості рис особистості неповнолітніх... нерідко виходить так, що вчинене правопорушення є випадковим стосовно всього їх життєвого шляху”. Крім того, він наводить дані досліджень, які показують, що серед підлітків частка таких „випадкових” проступків складає 25% [³⁰, с.43]. Як бачимо частина випадковості, як нам здається, є досить великою, щоб в усіх випадках вести мову про невиконання батьками або особами, які їх замінюють обов’язків по вихованню дітей. Детальніше це питання ми будемо розглядати у другому розділі даного дисертаційного дослідження.

5. Юридичний склад деяких адміністративних правопорушень, що вчиняються неповнолітніми, має комплексний характер, тобто складається, фактично з двох самостійних юридичних фактів, які у своїй сукупності утворюють обов’язкову ознаку об’єктивної сторони – діяння (це дії, або бездіяльність батьків та дії неповнолітніх).

6. Ретельна регламентація застосування адміністративної відповідальності до неповнолітніх правопорушників. Так можливістю притягнення неповнолітніх осіб до адміністративної відповідальності або застосування до них засобів виховного впливу наділені тільки місцеві суди загальної юрисдикції.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Таким чином, адміністративна відповідальність неповнолітніх є однією з ланок правової відповідальності взагалі, зокрема такого її самостійного різновиду, як адміністративна відповідальність, що має як загальні, так і притаманні тільки їй специфічні ознаки. Характеристика особливостей адміністративної відповідальності свідчить про те, що вона носить, в першу чергу, попереджувальну і виховну спрямованість і в більшій мірі підходить для впливу на неповнолітніх, оскільки процес формування особистості

останніх ще не завершений, в них, в більшості випадків, відсутня антигромадська спрямованість.

Висновки до першого розділу.

Проведене дослідження дає можливість дати визначення адміністративної відповідальності неповнолітніх, як регламентованої адміністративно-правовими нормами реакції з боку уповноважених суб'єктів на діяння неповнолітніх осіб, що проявилися в порушенні ними, встановлених законом заборон або невиконанні, покладених на них обов'язків, що виражається в застосуванні до винних осіб засобів впливу у вигляді позбавлення особистого або майнового характеру.

Характерними і особливими ознаками адміністративної відповідальності неповнолітніх є:

1. Адміністративна відповідальність неповнолітніх в більшій мірі, ніж адміністративна відповідальність дорослих правопорушників переслідує, насамперед, морально-виховні цілі.
2. Обмеженість деліктоздатності неповнолітніх.
3. Вчинення адміністративного проступку неповнолітньою особою є обставиною, що пом'якшує відповідальність.
4. Специфічною ознакою адміністративної відповідальності неповнолітніх є можливість її перекладення „трансмисії” на інших осіб.
5. Юридичний склад деяких адміністративних правопорушень, що вчиняються неповнолітніми, має комплексний характер, тобто складається, фактично з двох самостійних юридичних фактів: протиправної поведінки батьків та протиправного діяння неповнолітнього.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте
<http://www.mydisser.com/search.html>

Глава 2. Особливості реалізації адміністративно-правових норм, які передбачають відповідальність неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.

2.1. Реалізація норм адміністративної відповідальності щодо неповнолітніх.

Досліджуючи проблеми адміністративної відповідальності, вчені говорять про відповідальність неповнолітніх лише тоді, коли мова йде про суб'єкта адміністративного проступку [³¹, с.47-51], про суб'єкта адміністративної відповідальності [Error: Reference source not found, с.209-210], про адміністративні стягнення, що застосовуються до неповнолітніх [³², с.89-91], і це не випадково.

Адміністративна відповідальність неповнолітніх має ті ж самі юридичні і фактичні підстави, що й подібна відповідальність інших суб'єктів [³³, с.22]. Однак, вона пов'язана з особливим суб'єктом відповідальності. Тому питання відповідальності неповнолітніх є частиною загальної проблеми інституту адміністративної відповідальності, і разом з тим, деякі з них мають самостійну значимість.

Розглядаючи адміністративну відповідальність як один із засобів захисту правопорядку і виховання неповнолітніх, ми вважаємо за необхідне виділити наступні питання:

- а) в якій мірі цей засіб використовується і може використовуватись по відношенню до неповнолітніх як особливих суб'єктів права;
- б) особливості використання такого засобу стосовно неповнолітніх.

Вивчення даних питань, на наш погляд, є дуже важливим, оскільки діюче законодавство, що регламентує адміністративну відповідальність, потребує удосконалення. Про це свідчать і дискусії, що ведуться між науковцями з приводу кола діянь, за які передбачена адміністративна відповідальність неповнолітніх, про вік [³⁴, с.10], з якого може наступати

адміністративна відповідальність, про межі особистої відповідальності неповнолітніх, про заходи, які до них можуть застосовуватись і стягнення, які на них можуть накладатися у разі вчинення адміністративних правопорушень [35].

Як зазначалося раніше, відповідно до ст. 13 Кодексу України про адміністративні правопорушення адміністративній відповідальності підлягають особи, які на момент вчинення адміністративного правопорушення досягли шістнадцятирічного віку. Встановлення певного мінімального віку, по досягненню якого особа може бути притягнута до адміністративної відповідальності і піддана адміністративному стягненню, пов'язано з фізіологічним принципом поступового формування здатності людини усвідомлювати значення своїх дій, керувати ними і розуміти суспільну небезпеку протиправних дій, що нею скоюються. Таким чином, 16-річні неповнолітні розглядаються законодавцем як суб'єкти певних правопорушень, які здатні розуміти значення своїх дій і керувати ними.

Звертаючись до законодавства, ми можемо з повною переконаністю сказати, що для осіб, яким на момент вчинення протиправного діяння виповнилось шістнадцять років, адміністративна відповідальність встановлена:

- а) за незаконні операції з наркотичними засобами або психотропними речовинами без мети збуту в невеликих розмірах (ст.44);
- б) за дрібне викрадення чужого майна (ст.51);
- в) за деякі порушення правил експлуатації транспортних засобів та правил дорожнього руху (ст.121-127; ст.130);
- г) за дрібне хуліганство (ст.173);
- д) за стрільбу з вогнепальної, холодної, метальної чи пневматичної зброї в населених пунктах чи не відведених для цього місцях (ст.174);
- е) за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі працівника міліції, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця (ст.185);

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы
воспользуйтесь поиском на сайте
<http://www.mydisser.com/search.html>

Враховуючи, що до неповнолітніх, які не навчаються і не працюють, непов'язані ні з колективом, ні з громадською організацією, важко застосовувати і заходи виховного впливу, то можна сказати, що в найбезпокаранішому становищі опинились ті неповнолітні, які не хочуть навчатися і працювати, ведуть паразитичний спосіб життя. Як зазначає М.Н.Бабаєв, їх правопорушення є наслідком бездушного і безкорисного існування [36, с.102-104]. Саме на долю цієї категорії неповнолітніх доводиться значна частина не тільки адміністративних проступків, але й злочинів.

Одним з найбільш доцільних і найбільш ефективних заходів адміністративного стягнення стосовно неповнолітніх, які ніде не навчаються і не працюють, могли б стати примусові роботи, на зразок громадських робіт, що застосовуються відповідно кримінально-правових норм до осіб, які скоїли злочин. Слід зазначити, що даний вид покарання застосовувався до неповнолітніх ще на початку XX сторіччя. В статті 47-7 Адміністративного кодексу УРСР 1931 року зазначалося, що „коли недолітки, що зламали обов'язкові постанови або вчинили маловажні чи лісові праволомства, не мають коштів, то як захід адміністративного впливу проти таких зламачів вибирається примусову роботу” [37, с.27]. Зокрема, можна встановити, що для відбуття даного стягнення неповнолітні направляються на підприємства, установи чи організації - такі стійкі колективи, де на них буде здійснюватись належний виховний вплив. За таких умов застосування примусових робіт давало б можливість неповнолітньому особисто відповідати за свої вчинки, але й формувало б в свідомості останнього належне ставлення до праці; не тільки залучати його до праці але й для активного включення його в життя даного колективу, для закріплення його в цьому колективі як особистості.

Вивчаючи практику, можна прийти до висновку, що застосування адміністративних стягнень до неповнолітніх нерідко виявляється не тільки

малоефективним, але й взагалі безрезультатним. Певною мірою це пояснюється послабленням, що допускаються по відношенню до неповнолітніх. Але є й інша, не менш важлива причина. Застосування будь-яких виховних заходів чи накладення адміністративних стягнень може виявитись неефективним, якщо вчинення протиправних проступків стало “нормою” поведінки неповнолітнього. Формування свідомості кожної особистості, як правило, відбувається до 16 років, в той період, коли формується характер людини, індивідуальний стереотип особистості, набуваються певні звички [³⁸, с.82].

Характеризуючи психологію неповнолітніх, які скоюють протиправні діяння, багато хто з авторів відзначає, що в них спостерігається несформованість, невиробленість, послаблення почуття особистої відповідальності за свою поведінку [³⁹, с.410; ⁴⁰]; що більшість з них переконана в безкарності за скоєні ними порушення [⁴¹, с.40]; а значна частина - в повній безкарності до 18 років [Error: Reference source not found, с.78].

Ми вважаємо, що формування у таких неповнолітніх зазначених рис значною мірою пояснюється порушенням в адміністративному праві принципу особистої відповідальності неповнолітніх, які не досягли 16-річного віку. Так вчинення неповнолітніми віком від 14 до 16 років адміністративного правопорушення, - тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють. І жодним словом з цього приводу законодавець не обмовлюється, стосовно відповідальності самого неповнолітнього.

Кримінальна відповідальність неповнолітніх настає з 16-річного віку, але за скоєння ряду злочинів, вона передбачається з настанням 14-річного віку особи [Error: Reference source not found]. В той же час, адміністративна відповідальність - в кращому випадку - настає тільки з 16-річного віку. Але шлях неповнолітнього до скоєння злочину нерідко починається з вчинення протиправних проступків, за які вони не несуть відповідальність.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы
воспользуйтесь поиском на сайте
<http://www.mydisser.com/search.html>

Раніше вже зазначалося, що адміністративні стягнення як негативні наслідки вчинення адміністративного проступку являють собою певне обмеження прав, благ особистості, що належать їй як суб'єкту прав. Ця обставина повинна враховуватись і при визначенні видів стягнень, які можуть бути застосовані і до підлітків. На нашу думку, до їх числа можна включити як ті, що застосовуються стосовно інших громадян, так і особливі.

Оскільки трудова правосуб'єктність неповнолітніх за загальним правилом настає з 16 років, то такі адміністративні стягнення як штраф чи виправні роботи, до осіб, які не досягли визначеного віку, дійсно не можуть ні встановлюватись, ні застосовуватись. Але ми не бачимо підстав для відмови від застосування до підлітків таких заходів як конфіскація незаконно виготовлених чи придбаних предметів, що стали знаряддям чи предметом вчинення адміністративного проступку (чи інших предметів, які на законних підставах можуть належати підлітку особисто).

Як зазначалося вище, серед неповнолітніх віком від 16 до 18 років, значна частина тих, хто не навчається і не працює. На нашу думку, до цієї категорії підлітків, котрі вчинили резонансні адміністративні проступки чи своїми діями завдали матеріальної шкоди, доцільно було б застосовувати такий вид покарання, як громадські роботи, що полягають у виконанні правопорушником у вільний від роботи чи навчання час безоплатних суспільно корисних робіт. Крім того даний захід є не тільки покаранням, а й виконує, як не один з інших видів, виховну функцію, розвиває у підлітків певне ставлення до праці і примушує їх замислитись над своїм місцем в суспільстві.

Поряд з попередженням як видом адміністративного стягнення, доцільно було б передбачити як міру адміністративного покарання й офіційне застереження.

В даний час офіційне застереження передбачене в наступних випадках:

а) до осіб, які систематично порушують громадський порядок чи допускають інші правопорушення, що не призвели до застосування заходів адміністративного чи кримінального покарання;

б) до неповнолітніх осіб, які у віці від 16 до 18 років скоїли злочин невеликої чи середньої тяжкості, чи суспільно небезпечне діяння, у відношенні яких судом визначене покарання, не пов'язане з позбавленням волі;[Error: Reference source not found]

в) до неповнолітніх, які вчинили адміністративний проступок, що не являє собою великої суспільної небезпеки [Error: Reference source not found].

Деякі автори відносять офіційне застереження до заходів адміністративного припинення [⁴², с.60]. Але на нашу думку, таке твердження є досить сумнівним, оскільки закон припускає його застосування до осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності або ж засуджених; в інших - по суті замість адміністративного чи кримінального покарання, вже після скоєння злочину чи вчинення протиправного діяння

З урахуванням даного моменту, офіційне застереження з більшими підставами можна віднести до заходів, направлених на попередження нових протиправних діянь з боку осіб, підданих офіційному застереженню [⁴³, с.100]. Однак, на нашу думку, і цієї мети офіційне застереження не досягає, оскільки його застосування не призводить ні до яких юридичних наслідків для правопорушника.

Навряд чи є сенс застосовувати його до осіб, притягнутих до адміністративної відповідальності. Адже адміністративні стягнення, як засіб реалізації адміністративної відповідальності, самі по собі є не тільки мірою покарання, але й виховання та попередження; до того ж його застосування нерідко несе певні правові наслідки. Не сприймається офіційне застереження як серйозний захід і особою, яка пройшла судовий розгляд у зв'язку з притягненням її до кримінальної відповідальності.

Відповідно до ст.35 КУпАП “повторне протягом року вчинення однорідного правопорушення, за яке особу вже було піддано

адміністративному стягненню є обставиною, що обтяжує відповідальність за адміністративне правопорушення. Оскільки офіційне застереження не є адміністративним стягненням, то у випадку його застосування до особи неповнолітнього правопорушника, не може йти мови про притягнення останнього до адміністративної відповідальності і настання для нього певних негативних наслідків. Крім того, можуть мати місце випадки, коли офіційне застереження буде застосовуватись до неповнолітніх за такі систематичні протиправні діяння, які в кінцевому результаті повинні призводити до притягнення до кримінальної відповідальності.

Оголошення неповнолітнім правопорушникам офіційного застереження, а не накладення на них адміністративного стягнення у випадку систематичного вчинення протиправних діянь повною мірою сприймається ним як безкарність.

Ми вважаємо, що було б доцільно використовувати офіційне застереження по відношенню до неповнолітніх саме як адміністративного стягнення для того, щоб його застосування призводило до настання для правопорушника певних правових наслідків у випадках повторного вчинення ним адміністративних проступків.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

В ряді випадків може виникнути необхідність доповнювати міри відповідальності і лікуванням. На це повинна звертатися особлива увага, оскільки нерідко підлітки із соціально-неблагополучних сімей страждають розладом нервової системи [44, с.108-112], а іноді і психіки [45, с.98-99]. В останньому випадку вони повинні звільнятися від адміністративної відповідальності і направлятися до відповідних лікувально-виховних установ.

Висловлюючись за встановлення адміністративної відповідальності підлітків, ми разом з тим вважаємо, що від відповідальності за певну поведінку підлітків не можуть звільнятися і батьки. В тих випадках, коли в

створенні умов для вчинення підлітками діянь, за які встановлюється адміністративна відповідальність самих підлітків, дійсно виявляться винними батьки або особи, які їх замінюють - вони також повинні нести юридичну відповідальність поряд з відповідальністю підлітків.

2.2. Реалізація норм адміністративної відповідальності щодо батьків або осіб, які їх замінюють.

Порушення неповнолітніми правових норм, тим чи іншим чином пов'язане з сім'єю з можливістю і здатністю батьків або осіб, які їх замінюють виконувати свою функцію по вихованню дітей. Н.П.Поляков зазначав, що проблема злочинності неповнолітніх в значній мірі зводиться до проблеми виховання підлітка і, в першу чергу, виховання в сім'ї [⁴⁶, с.169].

Приділяючи особливу увагу розвитку і вихованню дітей, держава має право пред'являти вимоги до батьків або осіб, які їх замінюють стосовно належного, більш відповідального ставлення до виконання батьківських обов'язків. Стаття 12 Закону України „Про охорону дитинства” зазначає, що виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці. Батьки або особи, які їх замінюють, за порушення прав і обмеження законних інтересів дитини, невиконання та ухилення від виконання батьківських обов'язків несуть юридичну відповідальність, яка є одним із правових засобів, розрахованих на спонукання даної категорії до більш добросовісного виконання своїх обов'язків перед державою і суспільством [Error: Reference source not found]. У статті 18 Конвенції про права дитини говориться, що батьки або у відповідних випадках законні опікуни несуть основну

відповідальність за виховання і розвиток дитини [Error: Reference source not found]. Декларація про права дитини (принцип 7) визначає, що найкраще забезпечення прав дитини повинно бути керівним принципом для тих, на кому лежить відповідальність за її освіту і навчання, ця відповідальність, в першу чергу, лежить на батьках дитини [Error: Reference source not found]. У світлі теми дисертаційного дослідження нас цікавить саме інститут адміністративної відповідальності, як засіб забезпечення дотримання певною категорією осіб правових норм, що визначають їх обов'язки.

Для законного використання даного засобу, необхідно визначитись з наступними положеннями: які конкретні підстави даного виду відповідальності; за яку власну протиправну поведінку і у зв'язку з якими протиправними діями неповнолітніх може наставати адміністративна відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Адміністративна відповідальність застосовується до батьків або осіб, які їх замінюють у більшості випадків тоді, коли не має достатніх підстав для застосування норм сімейного права. Вона розрахована на спонукання їх до більш добросовісного виконання батьківських обов'язків. Однак, про неї можна говорити тільки за наявності протиправності у поведінці дорослих. Але незалежно від того, полягає протиправна поведінка батьків або осіб, які їх замінюють тільки у неналежному вихованні дітей, чи в нездійсненні нагляду за ними, вони не можуть призводити до притягнення їх до адміністративної відповідальності, якщо не було факту вчинення правопорушення чи скоєння злочину підлітком. Ці обставини виступають як юридично значимі факти, без них адміністративна відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють настати не може.

В самотійному контексті дані обставини не можуть виступати юридичними фактами, оскільки в даному випадку мова не може взагалі йти про правопорушення - за відсутністю суб'єкта.

Отже, якщо протиправна поведінка батьків і протиправні поведінка їх невеликотоварних дітей, кожна окремо не може викликати юридичних наслідків, то для їх настання необхідна сукупність таких фактів.

Оскільки адміністративна відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють пов'язана не з юридичним фактом, а з сукупністю фактів, що мають юридичне значення, ми можемо дійти висновку, що її підставою є фактичний (юридичний) склад, і правопорушення в даному випадку виступає у вигляді фактичного складу, а не юридичного факту, що є характерним для більшості адміністративних проступків. Тому їх можна вважати особливим різновидом адміністративних проступків, що мають свій специфічний характер складності.

Адміністративний проступок як юридичний факт є дія чи бездіяльність особи, якими заподіюється певна шкода суспільним відносинам.

Складність вищевказаних адміністративних проступків полягає в тому, що тут обов'язкова наявність двох самостійних діянь (протиправна поведінка двох суб'єктів). До того ж певна шкода для суспільства заподіюється кожним з них: діями дорослих заподіюється шкода вихованню дітей (зовні це проявляється в протиправній поведінці останніх); діяння неповнолітнього заподіюють шкоду тим чи іншим суспільним відносинам.

Протиправна поведінка батьків зовні проявляється в певних діяннях (діях чи бездіяльності):

а) здійснення негативного впливу на дітей своєю негативною поведінкою (антигромадська поведінка; жорстоке поводження з дітьми, або ж, навпаки, потурання різним примхам останніх);

б) невиконання своїх обов'язків по вихованню дітей (деякі батьки зводять виконання даного обов'язку до забезпечення дітей їжею та одягом).

Дана пасивна поведінка батьків або осіб, які їх замінюють не стільки здійснює негативний вплив на формування особистості неповнолітнього, скільки припускає такий вплив ззовні, що в деяких випадках також призводить до вчинення правопорушень підлітками.

Зазначені діяння батьків створюють умови вчинення підлітками правопорушень або ж, скоєння злочинів.

Суб'єктами даних протиправних діянь можуть бути лише ті особи, на яких законом покладається обов'язок по вихованню дітей. До них потрібно віднести батька і матір неповнолітніх. Стаття 150 Сімейного кодексу України говорить: "Батьки зобов'язані виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини, піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний і моральний розвиток, забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя." Батьківські права не можуть здійснюватися всупереч інтересам дитини (ст.155 СК України).

Крім того до таких осіб відносяться усиновителі (ст.207 СК України), які прирівнюються в правах та обов'язках до батьків дитини (ст.232 СК України), опікуни та піклувальники (ст. 243-244 СК України). До них, на нашу думку, можна віднести й патронатних вихователів, хоча статтею 255 СК України на них покладається тільки обов'язок по утриманню неповнолітніх [Error: Reference source not found].

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Адміністративні стягнення, що застосовуються до батьків або осіб, які їх замінюють мають багато спільного з аналогічними засобами реалізації адміністративної відповідальності, що застосовуються до інших суб'єктів адміністративно-правових відносин. Так, вони можуть накладатися тільки за діяння, що заборонені адміністративно-правовими нормами і кваліфікуються як адміністративні проступки, в них знаходять своє відображення виховна і каральна функції адміністративної відповідальності, їх застосування можливе тільки при дотриманні, визначених законодавцем, умов.

Разом з тим у них повинні бути і свої особливості, пов'язані зі специфікою адміністративного проступку – підставою застосування таких заходів.

За загальним правилом адміністративний проступок – це протиправне діяння однієї особи, і в таких випадках адміністративні стягнення застосовуються до особи лише за її власну протиправну поведінку. Вони розраховані на те, щоб належним чином вплинути на особу правопорушника, і змусити його діяти в межах і з дотриманням правових норм.

Як вже зазначалося раніше, підставою для застосування адміністративних стягнень до батьків або осіб, які їх замінюють за ч.3, 4 ст. 184 КУпАП є особливий різновид адміністративного проступку – фактичний склад, який включає в себе і власну протиправну поведінку цих суб'єктів і протиправні діяння неповнолітніх.

Адміністративні стягнення, в даному випадку, застосовуються до батьків, але остаточною метою їх застосування є – не допущення скоєння неповнолітніми правопорушень чи злочинів.

Тому, дані стягнення направлені на те, щоб змусити батьків добросовісно виконувати покладені на них обов'язки – до такого їх виконання, яке б виключало можливість порушення їхніми дітьми правових норм.

В такому випадку, на нашу думку, механізм впливу адміністративних стягнень повинен спрацьовувати особливим чином. Вони повинні виконувати не тільки безпосередню виховну і каральну функції відносно батьків або осіб, які їх замінюють, але й через їх поведінку сприяти вихованню (перевихованню) неповнолітніх.

При визначенні адміністративних стягнень за ті чи інші правопорушення законодавством враховується не тільки ступінь їх шкідливості, але й характер проступку і мета, що переслідується застосуванням стягненням. Саме особливим характером правопорушень, зазначених вище, можна пояснити той факт, що встановлюючи адміністративну відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють за протиправні діяння неповнолітніх, законодавець не застосовує до них адміністративних стягнень, звернених на особу правопорушника, а

встановлює тільки штраф. Застосування штрафу, на відміну від стягнень, звернених на особу правопорушника, не створює перешкод для виконання батьківських обов'язків. В той же час, штраф є досить ефективним засобом, щоб змусити їх належним чином виконувати ці обов'язки.

Адміністративний штраф, як й інші види стягнень, несе в собі виховну і каральну функції адміністративної відповідальності. Але здійснення цих функцій можливе лише при дотриманні певних умов і законності, справедливості і доцільності застосування штрафу. Дані умови визначені у вигляді обов'язкових вимог, сформульованих в правових нормах.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Як справедливо, на нашу думку, зазначає Д.М. Лук'янець для розробки рекомендацій щодо підвищення ефективності адміністративно-правових санкцій, а відтак для реалізації принципу доцільності адміністративної відповідальності суттєве значення має висновок про те, що „причиною більшості адміністративних проступків виступає не деформація особистості правопорушника, а виникаюча конкретна життєва ситуація, яка звичайно сприймається порушником крізь власний інтерес, який створює можливість прийняття вигідного для нього, але неправомірного рішення” [Error: Reference source not found, с.62].

Раніше ми вже зазначали, що ст. 184 КУпАП, передбачає два види адміністративних стягнень: попередження та штраф. Разом з тим, про доцільність накладення штрафу можна вести мову, тільки у тих випадках, коли визначення розміру даного стягнення буде суто індивідуальним.

Ми маємо на увазі, що в більшості випадків розмір адміністративного штрафу не можна співставити з тими інтересами, що спонукали особу до вчинення правопорушення. Враховуючи дане положення, можна дійти висновку, що штраф, як міра адміністративного стягнення буде виконувати свою функцію лише в тому випадку, коли правопорушник буде більше зацікавлений зберегти певну суму коштів, аніж порушити правову норму для

задоволення іншого інтересу. Вирішення питання про доцільність застосування штрафу зазвичай пов'язується з іншою альтернативою: або ж накласти на винну особу штраф, або ж застосувати до неї інше стягнення.

Однак, застосування попередження як засобу реалізації адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, передбачене лише ч.1 ст.184 КУпАП, у разі ухилення їх від виконання батьківських обов'язків, в усіх інших випадках, передбачається накладення штрафу. Хоча, на нашу думку, попередження до батьків можна застосовувати і в разі притягнення їх до відповідальності за протиправні діяння неповнолітніх. Інколи, попередження може бути не тільки доцільнішим за штраф, але й більш ефективним засобом впливу.

Таким чином, питання доцільності застосування до батьків штрафних санкцій пов'язане перш за все, з вибором найбільш ефективних заходів впливу на цих осіб. Воно повинно вирішуватись не тільки з урахуванням правопорушення, але й специфічної мети – посилити виховний вплив на підлітка, щоб він не вчиняв нових порушень. Також, необхідно враховувати і те, що особа, яка притягується до адміністративної відповідальності не завжди має роботу або достатньо коштів, щоб можна було виконати штраф. В такому випадку потрібно перенести вплив на іншу сферу життя особистості.

До адміністративних стягнень, які впливають на сферу особистих інтересів відноситься адміністративний арешт. Але застосування даного стягнення до батьків або осіб, які їх замінюють спричинило б перешкоду для виконання останніми своїх батьківських обов'язків. Хоча, якщо в тій чи іншій конкретній ситуації доцільно застосувати саме цей вид адміністративного стягнення, то ми не вбачаємо ніяких перешкод для цього. У випадку призначення зазначеним суб'єктам адміністративного арешту, їх неповнолітні діти можуть направлятися до міського притулку для неповнолітніх, на термін відбуття покарання батьками.

Однак, в більшості випадків, ми погоджуємося з тими науковцями, котрі пропонують ввести таке адміністративне стягнення, як громадські

роботи, оскільки воно не залежить ні від зайнятості особи правопорушника, ні від його матеріального стану, а також, якщо мова йде про спеціальних суб'єктів, яких ми розглядаємо, то призначення даного стягнення до них, не перешкодить виконанню їх батьківських обов'язків.

Окрім того, на нашу думку, саме громадські роботи, як ніяке інше адміністративне стягнення, поєднує у собі каральну і виховну функції, що і є, по суті, кінцевою метою адміністративної відповідальності як одного із самостійних видів юридичної відповідальності взагалі.

У зв'язку з цим потрібно відзначити, що санкції адміністративно-правових норм, які передбачають адміністративну відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють, обмежують можливість застосування до них найбільш доцільних і ефективних адміністративних стягнень.

Досліджуючи проблеми законності, справедливості і доцільності застосування адміністративних стягнень даних суб'єктів, не можна не зупинитися на питанні повторності: мова йде про випадки, коли до них вже застосовувались адміністративні стягнення за протиправні діяння їх неповнолітніх дітей.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Ефективність боротьби з неправомірною поведінкою неповнолітніх багато в чому залежить від тих примусових заходів, що передбачені законодавством до осіб, які ухиляються від виконання батьківських обов'язків, чіткої регламентації та справедливого і доцільного їх застосування. Однак, не можна не враховувати тієї обставини, що в деяких сім'ях, за незалежних від них причин, батьки не можуть належно виконувати свої обов'язки. І застосування до них лише примусових заходів не дасть потрібних результатів. У таких випадках необхідна допомога з боку держави. Це може бути і допомога психологів, і лікарів-психоневрологів і педагогічні консультації для батьків, призначення громадських вихователів. На нашу думку, не зайвим було б, якби працівники служб у справах неповнолітніх

проводили правове навчання на підприємствах, установах і організаціях, роз'яснюючи батькам або особам, які їх замінюють, які правові наслідки на них чекають у разі невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

Такі наші деякі пропозиції щодо вирішення питання про притягнення батьків або осіб, які їх замінюють до адміністративної відповідальності, а також надання конкретної допомоги батькам у вихованні дітей у разі виникнення потреби.

Розділ 3. Адміністративно-деліктне провадження щодо неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють та проблеми його оптимізації.

Розглядаючи процесуальні питання застосування примусових заходів до неповнолітніх, а в подальшому і адміністративної відповідальності до батьків, ми не можемо не зупинитись на понятті адміністративного процесу. Тим більше, що до теперішнього часу це питання є дискусійним.

В юридичній літературі висловлюються в основному дві точки зору з питання адміністративного процесу. Одна з них відображає широку трактовку цього питання, інша - вузьку.

Прибічники першої розуміють під адміністративним процесом порядок (процес) здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності державного управління по вирішенню індивідуальних справ, порядок реалізації адміністративно-правових норм. Найбільш детально розглядає цю концепцію в своїх роботах В.Д. Сорокін. Він визначає адміністративний процес як „порядок вирішення індивідуально-конкретних справ у сфері державного управління виконавчо-розпорядчими органами державної влади, а в передбачених законом випадках й іншими державними і громадськими органами; як діяльність в ході здійснення якої виникають суспільні відносини, що регулюються нормами адміністративно-процесуального права” [47, с.71].

Розглядаючи адміністративний процес як сукупність проваджень по вирішенню індивідуально-конкретних справ, автор виділяє наступні провадження:

- а) по прийняттю нормативних актів органами державного управління;
- б) за заявами громадян і зверненнями організацій по реалізації їх прав у сфері державного управління;
- в) по адміністративно-правових скаргах і спорах;
- г) по справах організаційного характеру в апараті державного управління;
- д) по справах про застосування примусових заходів у сфері державного управління [Error: Reference source not found, с.76].

Відомий адміністративіст О.В. Кузьменко під адміністративним процесом розуміє урегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність уповноважених суб'єктів, спрямовану на реалізацію норм відповідних матеріальних галузей права у ході розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ [⁴⁸, с.168].

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Правосуддя у справах неповнолітніх не можна розглядати як систему, що функціонує окремо, без зв'язку із загальною системою. Її юридична база повинна включати: судову охорону прав і законних інтересів особистості, реалізацію відповідальності і покарання, процесуальні засоби забезпечення законності судочинства. Специфіку юридичної бази правосуддя у справах неповнолітніх складають ті норми, які визначають особливості притягнення до відповідальності даної категорії суб'єктів, їх покарання та застосування до них заходів виховного характеру, що замінюють покарання. Правові норми, що стосуються провадження у справах стосовно неповнолітніх можна поділити на дві категорії: ті, що визначають „структурно-правові моделі правосуддя у справах неповнолітніх” [⁴⁹, с.55]; ті, що визначають процесуальне положення неповнолітнього під час розгляду справи.

Як зразок, можна розглянути діяльність судів у справах неповнолітніх, що існують в багатьох зарубіжних країнах. Також автономні суди у справах неповнолітніх створювались і у СРСР, діяльність яких свого часу оцінювалась досить ефективно. Історична своєрідність правосуддя у справах неповнолітніх полягає в тому, що воно формувалось як кримінальне судочинство. Крім того, і на сьогоднішній день в практиці роботи правосуддя пріоритет залишається за кримінальною політикою. Сучасні суди у справах неповнолітніх представлені двома правовими системами: англосаксонською і континентальною. Ці суди мають різні назви і засоби реалізації мети правосуддя, однак, в цілому, компетенції судів у справах неповнолітніх охоплюють дві категорії справ:

- правопорушення підлітків певного віку;
- деякі посягання на них з боку інших осіб.

За предметом розгляду справи зазначених судів, як в одній так і в другій судових системах, досить різноманітні. Це справи і про прості порушення неповнолітніх, і про бродяжництво, аморальну поведінку, азартні ігри, порушення шкільного закону. Сюди ж можуть бути включені злочини. Наприклад, в Англії до компетенції судів у справах неповнолітніх відноситься також розгляд справ про скоєння неповнолітніми злочинів, за виключенням вбивства (у цій країні існує правило передачі справи неповнолітнього до суду присяжних за бажанням останнього віком старше 14 років).

У Франції підсудність судів у справах неповнолітніх поділяється з урахуванням характеру правопорушення (злочин, проступок, просте порушення) і віком підлітка.

Склад суду у справах неповнолітніх передбачає два варіанти: або ж одноособовий суддя, або ж склад суду з трьох суддів-непрофесіоналів чи трьох суддів корони (професіоналів): англосаксонська система передбачає участь як непрофесіоналів, так і професіоналів, а континентальна – тільки професіоналів. Виняток становлять французькі трибунали у справах

неповнолітніх, де засідателі повинні відповідати наступним вимогам: вік – більше 30 років, бути компетентним в проблемах дитинства.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Призначаючи покарання у вигляді штрафу судам необхідно виходити з того, що штраф застосовується лише до тих неповнолітніх, які мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернено стягнення. З урахуванням цього суди повинні досліджувати докази щодо наявності у неповнолітнього достатнього для сплати штрафу доходу, коштів або майна та наводити у постанові відповідні мотиви прийнятого рішення.

Виправні роботи теоретично можливо призначити неповнолітнім у віці від 16 до 18 років, які мають постійну чи тимчасову роботу, на строк до двох місяців. Кодекс про адміністративні правопорушення не містить прямої заборони щодо їх застосування. Виправні роботи застосовуються щодо неповнолітніх як міра кримінального покарання. В той же час ми вже вносили пропозицію про недоцільність застосування виправних робіт в якості адміністративного стягнення.

При вирішенні питання про відшкодування збитків, заподіяних злочинними діями неповнолітніх суди повинні керуватися ст. 40 КпАП.

Відповідно до ст. 1179 ЦК України неповнолітній у віці від 14 до 18 років відповідає за завдану ним шкоду на загальних підставах; лише в разі відсутності у нього майна, достатнього для відшкодування завданої шкоди, остання відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі його батьками (усиновлювачами), піклувальником чи закладом, який за законом здійснює функції піклувальника, якщо вони не доведуть, що шкоду було завдано не з їхньої вини.

У таких випадках зазначені особи можуть визнаватися цивільними відповідачами.

Шкода, завдана спільними діями кількох неповнолітніх осіб, відшкодовується ними у частці, яка визначається за домовленістю між ними або за рішенням суду (ст. 1182 ЦК).

На правовідносини, які виникають у зв'язку із заподіянням моральної шкоди протиправними діями неповнолітніх, поширюються загальні правила цивільного законодавства України.

У разі повного відшкодування неповнолітнім завданої шкоди і примирення з потерпілим суди мають обговорювати питання про звільнення неповнолітнього від адміністративної відповідальності на підставі ст. 22 КпАП або враховувати цю обставину як таку, що пом'якшує покарання.

Суди в кожній справі про правопорушення неповнолітніх мають з'ясовувати причини й умови, які сприяли вчиненню проступку.

І третій етап – це виконання постанови по справі, що включає в себе і судовий контроль за виконанням постанови. У реалізації заходів виховного впливу чи адміністративних стягнень суттєве значення має правильний вибір режиму виконання того чи іншого покарання. З цього питання можна знову звернутися до досвіду країн, де існують і функціонують суди у справах неповнолітніх. В цих країнах режим виконання заходів виховного впливу поділяється на два види: звернення у відкритому середовищі (пробація і нагляд) і звернення в закритому середовищі [Error: Reference source not found, с.102]. Пробація – це режим, під час якого неповнолітній правопорушник не передається під нагляд батькам, а проходить випробувальний термін під наглядом спеціально призначеного судом агента. Функції агента пробації полягають у вивченні середовища підлітка і спробі пом'якшувати антисоціальні прояви поведінки останнього. Такий режим виконання заходів виховного впливу може бути прийнятний і для України. Певним чином функції агента пробації виконують судові вихователі, які діють на підставі Закону України „Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх” та Положення про судових вихователів,

затвердженого Верховним судом України, Міністерством юстиції України та Міністерством освіти і науки України.

Особливе місце серед заходів, що застосовуються судами у справах неповнолітніх займають, так звані заходи, звернені в закритому середовищі, або ж інституціоналізація. Її зміст полягає у поміщенні неповнолітнього правопорушника у закритий заклад виправно-виховного типу, тобто обмеження свободи пересування, вибору поведінки і здійснення деяких прав і свобод. Інституціоналізація застосовується до неповнолітніх в багатьох країнах. Однак, призначення подібних примусових заходів потребує чіткої процесуальної регламентації і контролю за його виконанням.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Повернемося до першої стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення - порушення адміністративної справи.

Для даної стадії характерна наявність таких елементів як: виявлення факту правопорушення і складання протоколу, порушення адміністративної справи, встановлення фактичних обставин по справі і, нарешті, направлення матеріалів справи за підвідомчістю.

Перевірка має на меті – встановити наявність матеріальних правовідносин адміністративної відповідальності, що породжуються вчиненням адміністративного правопорушення [⁵⁰, с.14-15].

Раніше ми зазначали, що підставою адміністративної відповідальності батьків або осіб, як їх замінюють є фактичний склад адміністративного проступку, що включає в себе як протиправну поведінку неповнолітнього, так і протиправні винні діяння дорослих, і що відсутність однієї з цих складових, призводить до відсутності складу адміністративного проступку в цілому.

Але не завжди підтверджується той факт, що протиправна поведінка підлітка є наслідком винних діянь батьків, тобто не завжди встановлюється склад адміністративного проступку.

На нашу думку, адміністративне розслідування повинно становити собою не окрему стадію провадження у справах про адміністративні правопорушення, яке в зазначений період (час проведення перевірки) ще не виникло (а за певних обставин і взагалі може не виникнути), а має стати спеціальним процесом дізнання, що проводиться у відповідності з кримінально-процесуальним законодавством України (ст.97 КПК України) у термін до 3-х діб, а в окремих випадках до 10 діб, в разі отримання інформації про скоєння злочинних діянь, і лише після закінчення якого вирішується питання про порушення кримінальної справи або ж відмову в порушення кримінальної справи.

В кримінальному процесі така перевірка підстав для порушення кримінальної справи не розглядається як самостійна стадія руху по справі, оскільки в даний період її ще не існує (ч.3 ст.97 КПК України).

Тому, нам здається, що проведення перевірки тих чи інших даних, які б свідчили про факт вчинення адміністративного проступку, також не повинна розглядатися як стадія провадження в справах про адміністративні правопорушення. Адже перевірка має на меті встановити наявність матеріальних правовідносин адміністративної відповідальності, що виникають у результаті вчинення адміністративного проступку. Якщо ж відносити дану перевірку до стадії адміністративного розслідування у провадженні в справах про адміністративні правопорушення, то доведеться визнати, що процесуальні відносини адміністративної відповідальності можуть виникати і за відсутності матеріальних відносин ^[51].

Тому, ми поділяємо точку зору В.Д. Сорокіна, котрий, звертаючи увагу на службову роль адміністративно-процесуальних норм стосовно норм матеріального права, зазначає, що матеріальні правовідносини потрібно розглядати як головну попередню умову виникнення адміністративно-процесуальних правовідносин ^[52], с.9].

Потрібно відзначити, що у більшості випадків адміністративне розслідування у справах про адміністративні правопорушення не вимагає

особливої перевірки і здійснюється посадовою особою, компетентною скласти протокол про адміністративне правопорушення, під час:

- виконання останнім службових обов'язків чи під час проведення звичайних профілактично-наглядових заходів;
- з'ясування обставин з особою, затриманою за діяння, в якому вбачаються ознаки адміністративного проступку.

А.П. Ключніченко зазначає, що адміністративне розслідування по факту дрібного хуліганства, як і в будь-якій справі про адміністративну відповідальність, не пов'язане з великими труднощами, а об'єктивна істина у справах про дрібне хуліганство легко встановлюється [Error: Reference source not found, с.88]. Однак, ми вважаємо, що дана точка зору буде справедливою, лише у випадках, коли до відповідальності притягується сама особа правопорушника.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Враховуючи вищевикладене, хотілося б зазначити, що розроблені і чітко зафіксовані в законодавстві процесуальні правила провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх, їх батьків або осіб, які їх замінюють багато в чому сприяє забезпеченню режиму законності.

Висновки до другого розділу.

Проведене дослідження дає змогу визначити певний вид примусових робіт, як вид адміністративного стягнення, що застосовується до неповнолітніх правопорушників з метою виховання у них поваги до закону.

Крім того, проведений аналіз чинного законодавства дозволив знайти прогалини, стосовно неможливості застосування до неповнолітніх, за ряд правопорушень, такого виду адміністративного стягнення як конфіскація, оскільки за вчинення цих правопорушень до неповнолітніх застосовуються

заходи виховного впливу. У зв'язку з цим пропонується ст.13 КУпАП доповнити наступним текстом:

„У разі вчинення особами віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, визначених статтями цього Кодексу, санкції яких передбачають застосування конфіскації предмета, що став знаряддям чи об'єктом вчинення такого проступку, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах”.

Для забезпечення прав та законних інтересів неповнолітнього необхідно визначити його процесуальний статус як учасника адміністративного провадження. Ним є особа, яка на момент вчинення протиправного діяння, не досягла вісімнадцятирічного віку, участь якої в адміністративно-процесуальних відносинах визначається достатнім рівнем її психічного та фізіологічного розвитку.

Справи про притягнення неповнолітніх осіб до адміністративної відповідальності повинні розглядатися або судами у справах неповнолітніх, або суддею у справах неповнолітніх за участю психологів, педагогів та інших спеціалістів.

Правопорушення, як специфічна підстава адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, являє собою особливий різновид адміністративного проступку – фактичний склад. Кожний з фактів, що його утворюють, має певні суб'єктивні та об'єктивні елементи, сукупність яких надає йому юридичну значимість у фактичному складі. Між фактами повинен існувати необхідний причинний зв'язок.

Під фактичним (юридичним) складом розуміється сукупність юридичних фактів (необхідних елементів фактичного складу), кожен з яких має значення для настання юридичних наслідків, але за умови знаходження їх лише у сукупності.

Даний різновид адміністративних проступків можна визначити як протиправні, винні (умисні чи необережні), адміністративно карані порушення батьками або особами, які їх замінюють своїх юридичних

обов'язків по вихованню дітей і нагляду за ними, що призвели до порушення правових норм неповнолітніми.

Вырезано. Для заказа доставки полной версии работы воспользуйтесь поиском на сайте <http://www.mydisser.com/search.html>

Необхідно закріпити процесуальний статус батьків або осіб, які їх замінюють, так як, вони можуть одночасно виступати і стороною провадження у справі про адміністративні правопорушення і особою, яка виступає на захист прав своїх недієздатних неповнолітніх дітей.

Запровадити нову форму протоколів для фіксації адміністративних правопорушень неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють.

ВИСНОВКИ

У дисертації зроблена спроба комплексно дослідити адміністративну відповідальність неповнолітніх та батьків або осіб, які їх замінюють, а також сукупність інших адміністративно-правових заходів протидії і боротьби з правопорушеннями неповнолітніх, підстави та процесуальну регламентацію їх застосування.

При цьому дисертантом висловлено та аргументовано певні думки з питань, які мають безпосереднє відношення до теми дослідження і є

дискусійними у правовій науці: про поняття фактичного (юридичного) складу; про правову природу примусових заходів, що застосовуються до неповнолітніх, та мету їх застосування; про межі адміністративної відповідальності неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють, про доцільність застосування певних адміністративних стягнень до цієї категорії осіб, а також з інших питань вжиття примусових заходів, що здійснюються на підставі адміністративно-правових норм.

Дисертантом розглянуто певне коло питань: про юридичну природу і правову значимість протиправних проявів неповнолітніх віком від 14-ти до 16 років; про особливості реалізації примусових заходів щодо цієї категорії неповнолітніх; про фактичний склад адміністративного проступку як однієї з особливих підстав адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють; про процесуальну регламентацію провадження у справах про адміністративні проступки, що скоюються неповнолітніми, та про доцільність застосування до них деяких видів адміністративних стягнень.

Висвітлення теоретичних питань було поєднано з аналізом чинного законодавства і практики його застосування. Досліджувались норми адміністративного та інших галузей права, що стосуються правового становища таких суб'єктів - як неповнолітні, батьки або особи, які їх замінюють. При цьому вивчалися норми:

- що закріплюють повноваження різних державних органів, які займаються проблемами неповнолітніх і котрі наділені юрисдикційними повноваженнями на застосування адміністративно-примусових заходів;
- які визначають права і юридичні обов'язки неповнолітніх та їх батьків, з виділенням норм, що визначають відповідальність за невиконання чи неналежне виконання покладених обов'язків;
- що встановлюють фактичні підстави застосування примусових заходів;
- які передбачають процесуальний порядок реалізації правових норм, що використовуються для застосування заходів адміністративного примусу;

- що визначають взаємні процесуальні права і обов'язки суб'єктів, які беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення неповнолітніх.

У результаті такого аналізу дисертант дійшов висновку, що норми чинного законодавства, яке регламентує умови та порядок застосування заходів адміністративного примусу до неповнолітніх та їх батьків, переважно односторонні, тобто закріплюються через повноваження тих чи інших органів, котрі можуть застосовувати зазначені заходи. У той же час юридичні обов'язки неповнолітніх та їх батьків або осіб, які їх замінюють чітко, не визначені в правових нормах, за порушення і на підставі яких застосовуються примусові заходи до них. У зв'язку з цим можна зробити висновок, що адміністративне законодавство не забезпечує повної і чіткої регламентації порядку застосування примусових заходів.

Крім того, дисертант аргументує свою незгоду з позицією законодавця з приводу пониження ролі особистої адміністративної відповідальності неповнолітніх, який віддає перевагу примусовим заходам „виховного характеру” перед адміністративною відповідальністю.

Практичні рекомендації з удосконалення чинного законодавства, що регламентує застосування до неповнолітніх, батьків або осіб, які їх замінюють, викладено у роботі. Їх суть полягає в наступному:

1. Потрібно підвищити виховну і запобіжну роль інституту адміністративної відповідальності неповнолітніх і одночасно посилити процесуальні гарантії прав осіб, які притягуються до неї.

2. З урахуванням рівня розумового та інтелектуального розвитку особистості неповнолітнього, обсягу його суб'єктивних прав і обов'язків, слід диференційовано підходити до вирішення питання про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх різних вікових груп.

3. Законодавчо закріпити, що неповнолітні, які досягли 16-річного віку і вчинили адміністративний проступок, притягаються до адміністративної відповідальності на загальних підставах з іншими громадянами. До

неповнолітніх, віком від 14-ти до 16 років, за вчинення ними адміністративних правопорушень застосовуються заходи впливу, передбачені ст.24¹КУпАП.

4. Встановити для неповнолітніх специфічні адміністративні стягнення, які були б розраховані на особу неповнолітнього, на зразок громадських робіт, що застосовуються в кримінальному законодавстві.

5. Визнати неповнолітніх особливими суб'єктами адміністративної відповідальності. У правових нормах офіційно визначити, що на неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності і стосовно котрих не буде встановлено адміністративну відповідальність, покладається юридичний обов'язок утримуватися від протиправної поведінки. Невиконання ж ними покладеного обов'язку визнаватиметься фактичною підставою для застосування до даної категорії осіб адміністративно-примусових заходів як з виховною метою, так і з метою припинення правопорушень. Перелік таких заходів слід зазначити в окремій главі КУпАП, яка містила б норми, що визначають підстави та порядок притягнення неповнолітніх до адміністративної відповідальності, а також процесуальну регламентацію вказаної діяльності. Вважаємо, такий підхід дозволив би більш успішно розв'язувати проблеми соціальної адаптації і правового виховання неповнолітніх.

6. Провадження у справах про адміністративні правопорушення неповнолітніх потрібно виділити в особливий вид провадження з чітким закріпленням прав і гарантій неповнолітнього як учасника такого провадження.

7. Для ефективного розгляду справ стосовно неповнолітніх правопорушників і для забезпечення їх прав та гарантій необхідно вирішити питання про створення суду у справах неповнолітніх або ж зазначити, що така категорія справ розглядається в судах загальної юрисдикції суддею у справах неповнолітніх за обов'язковою участю психолога та педагога, а у разі необхідності - психіатора.

8. При вирішенні питання про притягнення до адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, за неналежне виконання батьківських обов'язків, чітко встановлювати: у чому саме воно проявилось і чи мало злісний характер. Обставинами, які вказують на злісний характер такого невиконання, можуть, зокрема, бути його тривалість, системність, багаторазовість, а також звернення представників, освітніх, медичних та інших закладів, органів опіки та піклування, громадян з приводу неналежного виконання батьківських обов'язків. Ці обставини вирішуються у кожному конкретному випадку з урахуванням:

а) тривалості та причин неналежного виконання батьківських обов'язків;

б) причин відсутності умов для належного виховання і успішного навчання дітей;

в) тривалості відсутності нагляду за дітьми тощо.

У зв'язку з викладеним пропонуємо ч.1 ст.184 Кодексу України про адміністративні правопорушення викласти у наступній редакції:

„злісне ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей –

тягне попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян”.

9. Оскільки однією з підстав адміністративної відповідальності батьків є протиправна поведінка неповнолітніх, заборонена нормами кримінального та адміністративного законодавства, то справи про притягнення до адміністративної відповідальності обох суб'єктів повинні розглядатися одночасно, в одному судовому засіданні.

10. Встановити адміністративну відповідальність батьків або осіб, які їх замінюють, лише за власну протиправну поведінку, якщо вона негативно впливає на неповнолітніх і створює реальну загрозу для їх протиправної поведінки. Обов'язково враховувати цю обставину при вирішенні питання

про притягнення батьків до відповідальності за вчинення неправомірних діянь неповнолітніми, які не досягли віку кримінальної чи адміністративної відповідальності. Відсутність такої обставини виключає адміністративну відповідальність батьків за ч.3, ч.4 ст.184 КУпАП.

11. Регламентувати провадження у справах про притягнення до адміністративної відповідальності неповнолітніх так, щоб враховувались як загальні правила провадження у справах про адміністративні правопорушення, так і специфіка відповідальності батьків. Визначити процесуальне становище батьків або осіб, які їх замінюють, як сторони адміністративного провадження і одночасно як особи, котра виступає на захист інтересів неповнолітнього з урахуванням обсягу всіх процесуальних прав та їх гарантій на усіх стадіях розгляду справи.

12. Передбачити, що при злісному ухиленні від виконання батьківських обов'язків, які тривають після застосування заходів адміністративної відповідальності до такої особи, питання щодо неї повинно вирішуватись на підставі норм сімейного законодавства.

Сподіваємось, що висвітлення у роботі наведених питань, у подальшому може призвести до глибшого їх теоретичного дослідження.

Ми не претендуємо на відображення у законодавстві всіх висловлених у роботі пропозицій, однак вважаємо, що реалізація хоча б найсуттєвіших з них дозволить вирішити питання зміцнення та забезпечення законності і правопорядку в державі, правового виховання підростаючого покоління, сприятиме підвищенню у неповнолітніх та їх батьків почуття відповідальності за свою поведінку, дозволить вчасно та ефективно вести боротьбу з протиправними діями неповнолітніх та запобігати їх девіантній поведінці.

¹ СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- . Загальна декларація прав людини 1948 року. – К.: Право, 1995. – 31с.
- ² . Декларация прав ребенка (Резолюция №1386 Генеральной Ассамблеи ООН от 20 ноября 1959 года) /Международная защита прав и свобод человека: Сб. док. – М.: Юрид. лит., 1990. – С.385-388.
- ³ . Конвенція про права дитини 1989 року /Правове положення неповнолітніх в Україні: Зб. нормат. актів /Уклад. В.Л. Кройтор, В.Ю. Євко – Харків: Еспада, 2002. – 576с.
- ⁴ . *Квітка Я.М.* Попередження адміністративних правопорушень серед неповнолітніх: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 226с.
- ⁵ . Руководящие принципы ООН для предупреждения преступности среди несовершеннолетних, принятые в Эр-Рияде от 14 декабря 1990 года / Сборник международных стандартов и норм ООН в области правосудия в отношении несовершеннолетних. – М.: ЮНИСЕФ, 1998. – 128с.
- ⁶ . Закон України “Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх”: Науково-практичний коментар / Н.В. Шость, М.К. Козир – Харків, 1995. – 88 с.
- ⁷ . *Барило Т.С.* Комиссии по делам несовершеннолетних. – К., 1976. – 208с.
- ⁸ . Об основных обязанностях и правах инспекций по делам несовершеннолетних, приемников распределителей для несовершеннолетних и специальных учебно-воспитательных учреждений по предупреждению безнадзорности и правонарушений несовершеннолетних: Указ Президии Верховного Совета СССР от 15 февраля 1977 года // ВВС СССР. – 1977. - №8. – С.138.
- ⁹ . Про внесення змін і доповнень до Положення про комісії в справах неповнолітніх Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 13 квітня 1977 року //ВВР УРСР. – 1977. - №17. – С.180.
- ¹⁰ . *Миньковский Г.М., Тузов А.П.* Профилактика правонарушений среди несовершеннолетних. – К.: Политиздат Украины, 1987. – 215с.

¹¹ . Рішення спільної колегії Державного комітету державної політики, спорту і туризму України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України від 23 листопада 2000 року „Про стан виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади Указів Президента України від 18 березня 1998 року № 200 „Про затвердження Комплексних заходів щодо профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей, їх соціальної реабілітації в суспільстві” та від 28 січня 2000 року №113 „Про додаткові заходи щодо запобігання дитячої бездоглядності”. // Internet.: www.rada.kiev.ua

¹² . Положення про судових вихователів: Затверджено Верховним Судом України, Міністерством юстиції України та Міністерством освіти України (наказ № 476 від 15 листопада 1995 року) // Internet.: www.rada.kiev.ua

¹³ . Положення про приймальники-розподільники для неповнолітніх органів внутрішніх справ: Затверджено наказом МВС України від 13 липня 1996 року /Кодекс України про адміністративні правопорушення з постатейними матеріалами: За ред. Е.Ф.Демського. – К., 2001. – 1086с.

¹⁴ . *Делія Ю.В.* Законодавство України щодо неповнолітніх: завдання, проблеми, перспективи /Сучасні правові проблеми профілактики та розкриття злочинів, які скоюються неповнолітніми: Мат. міжвуз. наук.-практич. конф. (Донецьк, 26 квітня 2002 року); Гол.ред. Ю.Л.Титаренко. – Донецьк: ДІВС, 2002. – С.79-83.

¹⁵ . *Колпаков В.К.* Адміністративне право України: Підруч. – К.: Юрінком Інтер, 1999. – 736 с.

¹⁶ . Про внесення змін і доповнень до Кодексу України про адміністративні правопорушення: Закон України № 244 /94-ВР від 15.11.1994 року// Відомості Верховної Ради України. –1994. - №49. – Ст.431.

¹⁷ . *Морозова З.П.* Административная ответственность несовершеннолетних и их родителей по советскому праву: Дис... канд. юрид. наук: 711 – М.: Всесоюзный заочный юридический институт, 1972. – 320с.

- ¹⁸ . Ключинская Л.А. Комиссии по делам несовершеннолетних: Научно-практический комментарий к Положению о комиссиях по делам несовершеннолетних и опыт их работы. – Рига: Зинатне, 1970. – 169с.
- ¹⁹ . Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 528с.
- ²⁰ . Агапов А.Б. Административная ответственность: Учеб. – М.: Статут, 2000. – 251с.
- ²¹ . Иоффе О.С. Ответственность по советскому гражданскому праву. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1955. – 311с.
- ²² . Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 29 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №10. – Ст.70.
- ²³ . Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу: Постанова Кабінету Міністрів України № 616 від 26 квітня 2003 року // Internet.: www.rada.kiev.ua
- ²⁴ . Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення: Наказ Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16 січня 2004 року № 5/34/24/11, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22 січня 2004 року за № 99/8698 // Internet.: www.rada.kiev.ua
- ²⁵ . Молоде покоління нової України. – К.: А.Л.Д., 1995. – 96 с.
- ²⁶ . Додин Е.В. Административная деликтология. – Одесса.: АО БАХВА, 1997. – 112с.
- ²⁷ . Преступность и правонарушения в 1996 г. /Статистический сборник; Ред. и состав. И.В.Зарубина. М.-1997. – С.9.
- ²⁸ . Ключниченко А.П. Административная и общественная ответственность несовершеннолетних: Учеб.пособие. – К.: КВШ,1980. – 88с.
- ²⁹ . Додин Е.В. Понятие и виды административно-правовых мер профилактики правонарушений среди несовершеннолетних /Проблемы

профилактики административных правонарушений, совершаемых несовершеннолетними. – К.: КВШ МВД СССР, 1982. – 178с.

³⁰ . Кудрявцев В.Н. Причины правонарушений. М.:Наука,1976. – 286с.

³¹ . Додин Е.В. Субъект административного проступка //Ученые записки ВНИИСЗ. Вып.5. - М., 1965. – С.56-61.

³² . Бахрах Д.Н. Советское законодательство об административной ответственности: Учеб. пособ. Пермь: Пермский гос. университет им. А.М.Горького, 1969. – 344с.

³³ . Пронина В. Административная ответственность несовершеннолетних //Соц. законность. – 1986. - №6. – С.22-24.

³⁴ . Абдулаев Э. И. Административные правонарушения несовершеннолетних: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. – М., 1985. – 18с.

³⁵ . Виговський М. Чи можна застосовувати до неповнолітніх штраф // Рад. право. – 1989. - №2. – С.58-59.

³⁶ . Бабаев М.М. Индивидуализация наказания несовершеннолетних. М.: Юрид.лит., 1968. – 118с.

³⁷ . Адміністративний кодекс УСРР (зі змінами та доповненнями на 1 жовтня 1931 року). – Харків, 1932. – 231с.

³⁸ . Ушаков Г.К. Эволюционный аспект формирования личности. /Проблемы личности (материалы симпозиума). – М., – 1970. – 423с.

³⁹ . Игошев К.Е. О некоторых чертах психологии несовершеннолетнего правонарушителя. /Проблемы личности (материалы симпозиума). – М., – 1969. – 519с.

⁴⁰ . Тузов А.П. Мотивация противоправного поведения несовершеннолетних. – К.: Вища школа, 1982. – 181с.

⁴¹ . Игошев К.Е. Опыт социально-психологического анализа личности несовершеннолетних правонарушителей. – М.: Изд-во. ВШ МООП СССР, 1967. – 79с.

- ⁴² . *Серегин А.В.* Административная ответственность за нарушения общественного порядка: Учеб. пособ. – М.: ВШ МВД СССР, 1968. –155с.
- ⁴³ . *Клюшниченко А.П.* Производство по делам о мелком хулиганстве. (Из опыта работы милиции УССР)– К.: Изд-во. Киевской ВШ МВД СССР, 1970. – 150с.
- ⁴⁴ . *Макандян Э.Я.* Развитие личности у детей и подростков в норме и патологии. /Проблемы личности (материалы симпозиума). – М., 1970. – 423с.
- ⁴⁵ . *Лакосина Н.Д.* Об особенностях формирования личности. / Проблемы личности (материалы симпозиума). - М., 1970. – 423с.
- ⁴⁶ . *Поляков Н.П.* Актуальные проблемы социалистической криминологии. /Вопросы борьбы с преступностью. - М.: Юрид. лит. – 1969. - Вып.9 – С.169.
- ⁴⁷ . *Сорокин В.Д.* Проблемы административного процесса. – М.: Юрид. лит., 1968. – 142с.
- ⁴⁸ . *Кузьменко О.В.* Процесуальні категорії адміністративного права: Монографія. – НАВСУ; Львів: ВАТ „Львівська книжкова фабрика „Атлас”, 2004. – 232с.
- ⁴⁹ . *Мельникова Э.Б.* Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность. – М.: Наука, 1990. – 118с.
- ⁵⁰ . *Финоченко Ф.Д.* Процессуальные гарантии в производстве по делам об административных правонарушениях. Автореф.канд.юрид. наук – Харьков, 1968. – 23с.
- ⁵¹ . Процессуальные нормы и отношения в советском праве (в непроцессуальных отраслях). /Под общей ред. И.А. Галагана. – Воронеж: Изд-во. Воронеж. ун-та, 1985. – 206с.
- ⁵² . *Сорокин В.Д.* Административно-процессуальные отношения. – Л.: ЛГУ, 1968. – 198с.